

Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання
Рэспублікі Беларусь

Віцебская ордэна «Знак Пашаны» дзяржаўная акадэмія
ветэрынарнай медыцыны

І. В. Валынец, К. С. Півавар

**БЕЛАРУСКАЯ МОВА.
ЗБОРНІК ТЭКСТАЎ ДЛЯ ПЕРАКЛАДУ
ПА СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ
«ВЕТЭРЫНАРНАЯ ФАРМАЦЫЯ»**

Вучэбна-метадычны дапаможнік для студэнтаў біятэхналагічнага факультэта
па спецыяльнасці 1-74 03 05 «Ветэрынарная фармацыя»

Віцебск
ВДАВМ
2020

УДК 808.26
ББК 81.2 Бел – 9
В15

Рэкамендавана да выдання Саветам кафедр сацыяльна-гуманітарных навук
УА «Віцебская ордэна «Знак Пашаны» дзяржаўная
акадэмія ветэрынарнай медыцыны»
ад 27 лютага 2020 года (пракакол № 3)

Аўтары:

старшы выкладчык *І. В. Валынец*; дацэнт *К. С. Півавар*

Рэцэнзенты:

кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры беларускага мовазнаўства
УА ВДУ імя П. М. Машэрава *А. С. Дзядова*; кандыдат ветэрынарных
навук, дацэнт кафедры фармакалогіі і таксікалогіі УА ВДАВМ
І. М. Нікалаенка

Валынец, І. В.

В15 Беларуская мова. Зборнік тэкстаў для перакладу па спецыяльнасці
«Ветэрынарная фармацыя» : вуч. - метады. дапаможнік для студэнтаў
біятэхналагічнага факультэта па спецыяльнасці 1-74 03 05 «Ветэрынарная
фармацыя» / І. В. Валынец, К. С. Півавар. – Віцебск : ВДАВМ, 2020. – 56 с.

Вучэбна-метадычны дапаможнік складзены ў адпаведнасці з
вучэбнай праграмай для вышэйшых навучальных устаноў «Беларуская
мова (прафесійная лексіка)» для студэнтаў біятэхналагічнага факультэта.
Ён змяшчае тэрэтычную частку, тэксты па спецыяльнасці для розных
відаў перакладу, прытэкставыя заданні, руска-беларускі слоўнік
біялагічных, ветэрынарных і фармацэўтычных тэрмінаў.

УДК 808.26
БК 81.2 Бел – 9

© УА «Віцебская ордэна «Знак Пашаны»
дзяржаўная акадэмія ветэрынарнай
медыцыны», 2020

ПРАДМОВА

Дадзены вучэбна-метадычны дапаможнік складзены ў адпаведнасці з вучэбнай праграмай для вышэйшых навучальных устаноў «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» для спецыяльнасці 1-74 03 01 «Заатэхнія»; 1-74 03 02 «Ветэрынарная медыцына»; 1-74 03 04 «Ветэрынарная санітарыя і экспертыза»; 1-74 03 05 «Ветэрынарная фармацыя» (Віцебск, 2019).

Асноўная мэта – сістэматызаваць веды студэнтаў па беларускай мове, удасканаліць веданне тэрміналагічнай лексікі па абранай спецыяльнасці праз узбагачэнне слоўнікавага запasu.

У першай частцы падаецца тэарэтычны матэрыял пра тэкст як адзінку сінтаксісу, вызначаны асаблівасці будовы, разнавіднасці тэкстаў. Разгледжаны асаблівасці навуковага тэксту; прапанаваны план аналізу тэксту з прыкладам.

У другой частцы размешчаны навуковыя і навукова-папулярныя тэксты па спецыяльнасці, перакладзеныя з рускай мовы на беларускую з памылкамі. У сістэме прытэкставых заданняў засяроджваецца ўвага на тыповых арфаграфічных, граматычных, сінтаксічных памылках перакладу.

У трэцяй частцы прапануюцца навуковыя і навукова-папулярныя тэксты па спецыяльнасці для перакладу з рускай мовы на беларускую. Кожны тэкст суправаджаецца заданнямі: тлумачэнне семантыкі асобных слоў, вызначэнне паходжання тэрмінаў, падбор сінонімаў, пераклад асобных словазлучэнняў.

У чацвёртай частцы змешчаны тэксты на беларускай мове для перакладу на рускую мову. Матэрыял гэтага падраздзела будзе карысны студэнтам, якія недастаткова валодаюць беларускай мовай або не вывучалі яе ў школе, для азнаямлення з асаблівасцямі навуковага або навукова-папулярнага тэксту, перакладзенага на беларускую мову.

Прапанаваныя ў дапаможніку заданні распрацаваны з улікам лінгвістычных патрабаванняў, якім павінен адпавядаць навуковы тэкст. Асноўная ўвага скіравана на фарміраванне наступных уменняў у студэнтаў:

- ✓ дыферэнцыраваць лексіку беларускай мовы паводле розных крытэрыяў і ўжываць словы і тэрміны беспамылкова і дарэчна;
- ✓ перакладаць тэксты па спецыяльнасці з рускай мовы на беларускую і наадварот, пазбягаючы інтэрферэнцыйных памылак;
- ✓ адаптаваць камп'ютарны пераклад навуковых тэкстаў, знаходзіць і выпраўляць памылкі на розных моўных узроўнях.

Усе тэксты маюць практычную скіраванасць, пашыраюць тэрміналагічны запас студэнтаў біятэхналагічнага факультэта.

Вучэбна-метадычны дапаможнік змяшчае руска-беларускі слоўнік біялагічных і фармацэўтычных тэрмінаў.

І. ТЭКСТ ЯК АДЗІНКА СІНТАКСІСУ І ЗВЯЗНАГА МАЎЛЕННЯ

Паняцце тэксту

Тэкст (ад лацінскага *textus* – тканіна, спляценне, сувязь, пабудова) – гэта паведамленне (напісанае, надрукаванае або выказанае вусна), якое характарызуецца сэнсавай завершанасцю і інтанацыйнай аформленасцю.

Кампаненты тэксту арганізаваны ў выглядзе ланцужка: літара – слова – сказ – абзац – тэкст. Сказы і абзацы ў тэксце аб’яднаны агульнай тэмай.

Тэксту ўласцівы наступныя прыметы:

- тэматычнае адзінства;
- сэнсавая і структурная цэласнасць (кожны сказ стаіць на сваім месцы, паміж імі існуе сэнсавая і граматычная сувязь);
- завершанасць і закончанасць выказвання.

Сродкі тэкставай сувязі

Для аб’яднання частак тэксту (сказаў, абзацаў) выкарыстоўваюцца разнастайныя сродкі сувязі:

- паўтор слоў і словазлучэнняў з папярэдняга сказа ў наступным;
- словы і словазлучэнні, сінанімічныя адпаведным элементам папярэдняга сказа;
- займеннікі і прыслоўі замест адпаведных назваў з папярэдняга сказа;
- злучнікі, якія непасрэдна звязваюць наступны сказ з папярэднім;
- пабочныя словы і словазлучэнні, кампазіцыйна звязаныя з папярэдняй інфармацыяй;
- няпоўныя сказы, сэнс якіх узнаўляецца з папярэдніх;
- аднатыпныя канструкцыі пры пабудове суседніх сказаў або іншых частак тэксту (так званы сінтаксічны паралелізм);
- парцэляцыя.

Тыпы тэксту

У стылістыцы традыцыйна вылучаюцца тры тыпы тэкстаў: апісанне, апавяданне і разважанне.

Апісанне выкарыстоўваюць пры неабходнасці дэталёвай характарыстыкі прадмета ці стану рэчаіснасці з падрабязным пералічэннем шэрага прымет, што існуюць у пэўны момант (партрэт, краявід, інтэр’ер, якасць і г.д.). Апісанне заўсёды статычнае. Яго задача – адказ на пытанне **які прадмет?** Схема апісальнага тэксту: агульнае ўяўленне аб прадмеце (што гэта такое), яго выгляд, прыметы, уласцівасці і роля. Апісанне можа быць мастацкім і навуковым.

Аповяданне служыць для выражэння часовай, храналагічнай паслядоўнасці дзеянняў або з’яў, паказвае сувязь паміж дзеяннямі. Схема апавядання: **уступ** (завязка) – **асноўная частка** (з кульмінацыяй) – **развязка** (можа быць канцоўка з высновамі аўтара).

Разважанне выкарыстоўваецца тады, калі неабходна паставіць пытанне **чаму?** і адказаць на яго. Разважанню ўласціва лагічнае развіццё думкі – у чым

прычына з'явы, што атрымалася ці атрымаецца ў выніку. Схема разважання: *тэзіс – доказ* (доказы) – *высновы* (вывады).

Апавяданне можа спалучацца з апісаннем і разважаннем; апісанне можа пераходзіць у апавяданне, а разважанне ў апісанне.

Спосабы сувязі сказаў у тэксце

Сказы могуць звязвацца паслядоўнай або паралельнай сувяззю.

Пры *паслядоўнай* (ланцуговай) сувязі змест кожнага наступнага сказа дапаўняе змест папярэдняга і звязаны з ім: думка развіваецца паступова, сказы сэнсава і структурна быццам “чапляюцца” адзін за аднаго.

Пры *паралельнай* сувязі змест першага сказа дапаўняецца зместам усіх наступных сказаў (часцей за ўсё даецца апісанне, пералічэнне ці супастаўленне). Асноўны сродак аб'яднання сказаў пры гэтым відзе сувязі – форма часу дзеясловаў-выказнікаў.

Часта ў тэктах выкарыстоўваюцца адначасова абодва віды сувязі: паслядоўная з элементамі паралельнай або паралельная з элементамі паслядоўнай.

Асаблівасці навуковага тэксту

Навука як своеасаблівая сфера чалавечай дзейнасці мае сваё прызначэнне – даць праўдзівую інфармацыю аб навакольным свеце. Асноўная функцыя навуковай мовы – доказы выклад навуковай інфармацыі, дакладнае, строгае і лагічнае выказванне думкі. Гэтай функцыяй абумоўліваецца спецыфіка навуковага тэксту: навуковая тэматыка, абстрактнасць і абагульненасць, аб'ектыўнасць і дакладнасць, лагічнасць і строгаць, доказнасць, насычанасць фактычнай інфармацыяй.

У тэктах навуковага стылю выкарыстоўваецца абстрактная лексіка, характэрная для пэўнай галіны навукі. У навуковых тэктах слова як лексічная адзінка называе звычайна не канкрэтны, асобна ўзяты прадмет, а цэлы клас аднастайных прадметаў, з'яў, гэта значыць, што слова выражае не прыватнае, не індывідуальнае, а агульнае, з'яўляецца паняццем – абагульненым адлюстраваннем у свядомасці чалавека рэалій навакольнага свету. Абагульнена-абстрактны характар навуковага маўлення праяўляецца таксама ў адборы лексічнага матэрыялу (пераважае ўжыванне назоўнікаў, выкарыстанне пэўных форм дзеясловаў і інш.) і ў спецыфічных сінтаксічных канструкцыях (выкарыстанне няпэўна-асабовых сказаў, пасіўных канструкцый і інш.).

У навуковых тэктах выкарыстоўваюцца амаль усе часціны мовы, выключэнне складаюць выклічнікі. Аналіз ужывання слоў самастойных часцін мовы і іх форм дазваляе заўважаць перавагу адных часцін мовы і іх форм над іншымі. У параўнанні з гутарковым, публіцыстычным стылямі і мовай мастацкіх твораў у навуковых тэктах менш ужывальныя дзеясловы. Пры гэтым у навуковых тэктах большасць дзеясловаў-выказнікаў ужываецца ў форме 3-й асобы цяперашняга часу, паколькі абазначаюць не дынамічны стан у момант маўлення, а цяперашні час, пастаянны, надчасавы.

Для навуковых тэкстаў характэрна ўжыванне аддзяяслоўных назоўнікаў на *-анне (-янне)*, *-энне (-енне)*, *-ка*, *-цыя*, *-це* з абстрактным значэннем, пры гэтым ніякі род гэтых назоўнікаў пераважае.

Пры дзеясловах-выказніках выкарыстоўваюцца займеннікі з адцягнена-абагульненым значэннем – *ён*, *яно*, *яна*, *мы*. Займеннік *я* не выкарыстоўваецца ў навуковых тэкстах, *ён* апускаецца або замяняецца займеннікам *мы*, так званае «аўтарскае мы» або «мы сціпласці».

Дзеепрыметнік як асобая форма дзеяслова (часам тлумачыцца і як самастойная часціна мовы) у беларускай мове значна абмежаваны ва ўжыванні ва ўсіх стылях мовы ў параўнанні з рускай мовай. Гэта абмежаванне выклікана перш за ўсё асаблівасцямі ўтварэння некаторых дзеепрыметнікаў. Так, дзеепрыметнікі незалежнага стану цяперашняга часу, утвораныя пры дапамозе суфіксаў *-уч-(-юч-)*, *-ач-(-яч-)*, а прошлага часу пры дапамозе суфіксаў *-ш-*, *-ўш-*, увогуле лічацца ненарматыўнымі, паколькі яны ў пачатковай форме аманімічныя адпаведным дзеепрыслоўям, параўн.: *адыходзячы* (цягнік) і *адыходзячы* (разгаварыліся). Аднак разгляд навуковых тэкстаў і некаторых тэрміналагічных слоўнікаў не дае падстаў сцвярджаць, што існуюць строгія нормы ва ўжыванні ці, дакладней, абмежаванні ва ўжыванні адзначаных дзеепрыметнікаў, часам яны сустракаюцца (*аргументуючы*, *бягучы* і інш.).

Дзеепрыметнікі залежнага стану цяперашняга часу ўтвараюцца з дапамогай суфіксаў *-ем-*, *-ім-*, але многімі лінгвістамі адзначаецца, што яны не характэрныя сучаснай беларускай літаратурнай мове, ці ўжыванне іх абмежаванае (такія дзеепрыметнікі сустракаюцца пераважна ў мове навуковых прац, газет і часопісаў).

Узнікненне і эвалюцыя навуковага стылю звязана з развіццём розных галін ведаў і сфер чалавечай дзейнасці. Найбольш ярка навуковы стыль праяўляецца ў пісьмовай форме маўлення, але гэты стыль, захоўваючы свае асаблівасці, шырока выкарыстоўваецца і ў вуснай форме навуковага маўлення (лекцыя, даклад).

У залежнасці ад мэты навуковага паведамлення, спецыфікі адрасата і сферы выкарыстання ў навуковым стылі вылучаюць разнавіднасці (падстылі) навуковага маўлення, якія рэалізуюцца ў жанрах і відах навуковых тэкстаў.

Выдзяляюць наступныя падстылі навуковых тэкстаў:

– **уласна навуковы** (акадэмічны): манаграфія, артыкул, даклад, дысертацыйнае даследаванне, аўтарэферат;

– **навукова-тэхнічны** (вытворча-тэхнічны, навукова-справавы): навукова- тэхнічная справаздача, тэхнічнае апісанне, праектная дакументацыя, тэхнічная дакументацыя;

– **навукова-інфармацыйны**: анатацыя, рэферат, тэзісы, водзыў, рэцэнзія;

– **вучэбна-навуковы** (навукова-навучальны): падручнік, вучэбны дапаможнік, лекцыя, даклад, канспект, курсавая праца;

– **навукова-папулярны**: нарыс, артыкул, брашура, лекцыя.

У кожным з падстыляў навуковага стылю ёсць свае асаблівасці, абумоўленыя спецыфікай прадмета і метадаў даследавання, тэрміналагічным і

паняцыйным апаратам, спосабамі і прыёмамі даследавання і аргументацыі атрыманых вынікаў. Аднак гэтыя асаблівасці не ўплываюць на стыль навуковага маўлення. У межах уласна навуковага стылю вылучаюць мову хіміі, медыцыны, фізікі, біялогіі, матэматыкі, лінгвістыкі, права і інш. Маючы спецыфічныя адрозненні ў тэрміналогіі, лексічным і фразеалагічным апаратах, у выкарыстанні невербальных сродкаў (табліцы, графікі, схемы), навуковыя тэксты названых галін навукі аб'ядноўваюцца агульнай прыналежнасцю да навуковага стылю.

Схема аналізу тэксту

Пры аналізе тэксту лепш за ўсё прытрымлівацца наступнай паслядоўнасці:

1. Называецца тэма тэксту, яго падтэмы і мікратэмы (калі ёсць).
2. Вызначаецца асноўная думка тэксту.
3. Вызначаецца структура тэксту (колькасць абзацаў, сказаў, сэнсавых частак).
4. Устанаўліваецца тып маўлення (апісальны, апавядальны, разважальны).
5. Указваецца форма маўлення (маналог, дыялог).
6. Вызначаецца стыль маўлення (афіцыйна-дзелавы, навуковы, публіцыстычны, мастацкі).
7. Вызначаецца тып сувязі сказаў у тэксце (ланцуговы, паралельны).
8. Называюцца сродкі сувязі сказаў, частак тэксту (паралелізм, аднолькавы парадак слоў у будове самастойных сказаў, ужыванне асабовых і ўказальных займеннікаў, адзінства ў трыванні і часе дзеясловаў-выказнікаў, няпоўнасць асобных сказаў, выкарыстанне падпарадкавальных і злучальных злучнікаў у пачатку сказаў, паўтораў слоў і словазлучэнняў, сінонімаў, антонімаў, рода-відавых абазначэнняў, звароткаў, рытарычных пытанняў і інш.).
9. Выяўляюцца вобразна-маўленчыя сродкі, ці тропы (эпітэты, метафары, параўнанні і інш.).

Узор аналізу тэксту

Пластычны і энергетычны абмен (асіміляцыя і дысіміляцыя) знаходзяцца паміж сабой у непарыўнай сувязі. З аднаго боку, рэакцыі біясінтэзу маюць патрэбу ў затраце энергіі, якая чэрпаецца з рэакцый расшчаплення. З другога боку, для ажыццяўлення рэакцый энергетычнага абмену неабходны пастаянны біясінтэз ферментаў, якія абслугоўваюць гэтыя рэакцыі, таму што ў працэсе работы яны зношваюцца і разбураюцца.

Як бачым, тэкст утрымлівае навуковую інфармацыю. Яна падаецца ад імя аўтара ў пісьмовай маналагічнай форме.

Мэта навуковага выказвання – растлумачыць адпаведную з'яву. Думка

фармулюецца аб'ектыўна і дакладна. Праяўляецца гэта перш за ўсё ў выкарыстанні тэрмінаў і агульнанавуковых слоў: *абмен, біясінтэз, асіміляцыя, дысіміляцыя, рэакцыя, фермент, пластычны, энергетычны* і інш.

Строгая лагічнасць, завершанасць бачацца ў паслядоўнасці разгортвання выказвання: асноўная думка выказана ў першым сказе, а яе тлумачэнне ў другім і трэцім складаназалежных сказах.

Паслядоўная кампазіцыйная і сэнсавая звязанасць паміж сказамі падкрэсліваецца пабочнымі словамі (*з аднаго боку, з другога боку*), а сувязь паміж часткамі складаных сказаў – падпарадкавальнымі злучнікамі (у тым ліку састаўным прычынным *таму што*).

II. ТЭКСТЫ ДЛЯ ВЫПРАЎЛЕННЯ ТЫПОВЫХ ПАМЫЛАК У ПЕРАКЛАДЗЕ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

Магчымасці сучасных камп'ютарных праграм значна паскорылі і спрасцілі працэдуру перакладу тэкстаў на розныя мовы, у тым ліку на блізкароднасныя. Аднак неабходна памятаць, што машынны пераклад не пазбаўлены памылак і недахопаў. Гэта выклікана шэрагам фактараў:

- несупадзенне значэнняў слоў у мовах. Напрыклад, для словазлучэння *наличие в сливочном масле* камп'ютарны перакладчык прапануе наступны варыянт *наяўнасць у сметанковым алеі*. Аднак у беларускай мове слова *алеі* выкарыстоўваецца да прадуктаў расліннага паходжання, а ў дадзеным выпадку карэктна ужыць *наяўнасць у сметанковым масле*;
- наяўнасць амонімаў (амографаў) у мове, з якой робіцца пераклад. Напрыклад, пры перакладзе з рускай мовы слова *белкі* аўтаматычны перакладчык у большасці выпадкаў выбірае варыянт *вавёркі*, замест патрэбнага *бялкі*;
- няздольнасць камп'ютарнага перакладчыка вызначыць часцінамоўную прыналежнасць слова: словазлучэнне *смерць жывотнога* перакладаецца як *смерць жывёльнага*, бо *жывотнога* памылкова распазнаецца як прыметнік, а не субстантываваны назоўнік;
- няправільнае дапасаванне назоўнікаў і прыметнікаў пры несупадзенні іх граматычных прымет у перакладзеных тэкстах і тэкстах арыгіналах. Так, *правильное соотношение* перакладаецца *правільны суадносіны* з недакладным дапасаваннем назоўніка і прыметніка ў ліку;
- існаванне своеасаблівага сінтаксісу, характэрнага для кожнай мовы. Так, *более одного случая – больш аднаго выпадка*, правільней ужыць форму *больш за адзін выпадак*.

Такім чынам, выкарыстанне магчымасцей камп'ютарнага перакладу не выключае патрэбу ў добрым веданні моў, якія выбраны для перакладу.

Заданне 1. Прачытайце пераклад сказаў на беларускую мову і растлумачце, чым выкліканы лексічныя памылкі:

Сказ на рускай мове:	Сказ на беларускай мове:
1. Цитология – это биологическая наука, которая изучает <u>строение</u> , функции, индивидуальное развитие и эволюцию клеток.	1. Цыталогія – гэта біялагічная навука, якая вывучае <u>будынак</u> , функцыі, індывідуальнае развіццё і эвалюцыю клетак.
2. С помощью микроскопа Ф. Чези в 1628 г. изучал <u>споры</u> папоротника.	2. З дапамогай мікраскопа Ф. Чэзі ў 1628 г. вывучаў <u>спрэчкі</u> папараці.
3. Полагая, что органы растений состоят в основном из переплетенных волокон, Н. Грю ввел в цитологию понятие « <u>ткань</u> ».	3. Мяркуючы, што органы раслін складаюцца ў асноўным з пераплеценых валокнаў, Н. Гру ўвёў у цыталогію паняцце « <u>тканіна</u> ».

4. Каждый фермент обеспечивает одну реакцию или несколько реакций одного типа, например, жиры в пищеварительном <u>тракте</u> расщепляются <u>специальным</u> ферментом, который не действует на полисахариды или на <u>белки</u> .	4. Кожны фермент забяспечвае адну рэакцыю або некалькі рэакцый аднаго тыпу, напрыклад, тлушчы ў стрававальным <u>гасцінцы</u> расшчапляюцца <u>адмысловым</u> ферментам, які не дзейнічае на поліцукрыды або на <u>вавёркі</u> .
5. <u>Содержание</u> воды в клетках изменяется в зависимости от типа клеток и физиологических условий.	5. <u>Змест</u> вады ў клетках змяняецца ў залежнасці ад тыпу клетак і фізіялагічных умоў.
6. При <u>образовании</u> АТФ – важного макроэнергического соединения – из АДФ и фосфата происходит отщепление воды.	6. Пры <u>адукцыі</u> АТФ – важнага макраэнергічнага злучэння – з АДФ і фасфату адбываецца адшчапленне вады.
7. Размеры <u>пор</u> позволяют проникать из ядра в цитоплазму даже крупным молекулам и частицам.	7. Памеры <u>часу</u> дазваляюць пранікаць з ядра ў цытаплазму нават буйным малекулам і часціцам.
8. Данное важнейшее положение современной биологии не просто вытекает из логических рассуждений, оно доказано <u>рядом</u> точных опытов.	8. Дадзенае найважнейшае становішча сучаснай біялогіі не проста выцякае з лагічных разваг, яно даказана <u>побач</u> дакладных досвідаў.
9. У ацетабулярии одного <u>вида</u> искусственно удалили шляпку и ядро.	9. У ацэтабулярыі аднаго <u>выгляду</u> штучна выдалілі капялюшык і ядро.
10. Включения в клетках <u>печени</u> имеют вид собранных в небольшие гроздьях гранул диаметром 70 нм.	10. Уключэнні ў клетках <u>пячонкі</u> маюць выгляд сабраных у невялікія гронкі гранул дыяметрам 70 нм.
11. В клетках сердечной <u>мышцы</u> человека гранулы гликогена одиночные.	11. У клетках сардэчнай <u>цягліцы</u> чалавека гранулы глікагену адзінкавыя.
12. Крупные базофильные <u>зерна</u> называются азурофильными.	12. Буйное базафільнае <u>збожжа</u> называецца азурафільным.
13. Наиболее многочисленной является в нейтрофиле мелкая зернистость <u>на</u> <u>пределе</u> <u>разрешения</u> светового микроскопа.	13. Найбольш шматлікай з'яўляецца ў нейтрафілаў дробная зярністасць <u>на мяжы дазволу</u> светлавога мікраскопа.
14. <u>Постоянство</u> формы тела, в <u>полости</u> которого расположены все внутренние органы.	14. <u>Сталасць</u> формы цела, у <u>паражніны</u> якога размешчаны ўсе ўнутраныя органы.
15. Нервная система регулирует процессы жизнедеятельности и поведения животных, объединяя <u>работу</u> всех систем органов как частей единого организма.	15. Нервовая сістэма рэгулюе працэсы жыццядзейнасці і паводзін жывёл, аб'ядноўваючы <u>працу</u> ўсіх сістэм і органаў як частак адзінага арганізма.

16. Гомеостаз обеспечивается несколькими процессами, протекающими в теле животных, к ним <u>относятся</u> осморегуляция, регуляция ионного состава и выделение конечных продуктов обмена.	16. Гомеостаз забяспечваецца некалькімі працэсамі, якія працякаюць у целе жывёл, да іх <u>ставяцца</u> осмарэгуляцыя, рэгуляцыя іённага складу і выдзяленне канчатковых прадуктаў абмену.
17. Остеоны – комплекс цилиндрических костных пластинок, которые располагаются концентрически вокруг кровеносного сосуда.	17. Астэоны – комплекс цыліндрычных касцяных пласцінак, якія размяшчаюцца канцэнтрычна вакол крывяноснай <u>пасудзіны</u> .
18. Симптомы отравления – рвота, понос, галлюцинации, <u>обильное слюноотделение</u> .	18. Сімптомы атручвання – ваніты, панос, галюцынацыі, <u>багатае слінаадлучэнне</u> .
19. Большая доза съеденных грибов даже после кулинарной обработки может вызвать помимо кишечных <u>расстройств</u> также судороги и сильнейшую головную боль.	19. Вялікая доза з’едзеных грыбоў нават пасля кулінарнай апрацоўкі можа выклікаць акрамя кішачных <u>засмучэнняў</u> таксама курчы і наймацнейшы галаўны боль.
20. У съедобных грибов внешний вид, запах и <u>вкус</u> приятны для человека.	20. У ядомых грыбоў знешні выгляд, пах і <u>густ</u> прыемныя для чалавека.

ТЭКСТ № 1. ФАРМАКАЛОГІЯ

Заданне 1. *Растлумачце памылкі, дапушчаныя пры камп’ютарным перакладзе тэксту з рускай мовы на беларускую мову. Для даведак выкарыстоўвайце тэкст на рускай мове.*

<p>Фармакалогія – гэта навука аб узаемадзеянні лекавых рэчываў і арганізма, або фармакалогія – навука аб леках.</p> <p>Ад грэч. <i>pharmakon</i> – лекі і лац. <i>logos</i> – вучэнне. <i>Pharmakon</i> паходзіць ад егіпецкага <u>словы</u> <i>pharmaki</i> (які даруе бяспеку, або які даруе вылячэнне). Асноўныя задачы фармакалогіі – стварэнне лекавых сродкаў і абгрунтаванне рацыянальнага іх прымянення.</p> <p>Адрозніваюць фармакалогію медыцынскую і ветэрынарную. Ветэры-</p>	<p>Фармакологія – это наука о взаимодействии лекарственных веществ и организма, или фармакология – наука о лекарствах. От греч. <i>pharmakon</i> – лекарство и лат. <i>logos</i> – учение. <i>Pharmakon</i> происходит от египетского слова <i>pharmaki</i> (дарующий безопасность, или дарующий исцеление). Основные задачи фармакологии – создание лекарственных средств и обоснование рационального их применения.</p> <p>Различают фармакологию медицинскую и ветеринарную. Ветеринарная фармакология изучает закономерности</p>
---	--

нарная фармакалогія вивучае заканамернасці фізіялагічных і біяхімічных змен у арганізме жывёл пад уплывам лекавых рэчываў і на аснове гэтага вызначае паказанні, спосабы і ўмовы прымянення гэтых рэчываў у ветэрынарнай практыцы; а таксама вивучае фізіка-хімічныя ўласцівасці лекавых рэчываў, правілы іх захоўвання і спосабы іх прымянення жывёлам; з'яўляецца адной з фундаментальных біялагічных навук. Яе падпадзяляюць на эксперыментальную і клінічную.

Эксперыментальная фармакалогія займаецца пошукамі навейшых фармакалагічных сродкаў, вивучэннем іх механізму дзеяння і фармакодзінамікі.

Клінічная фармакалогія вивучае дзеянне лекавых прэпаратаў з улікам крайвідных і індыўідуальных асаблівасцяў арганізма хворых жывёл і распрацоўвае схемы прымянення лекаў з рознымі мэтамі.

Рэцэптура – раздзел фармакалогіі аб правілах выпісвання рэцэптаў, захоўвання, падрыхтоўкі і адпачынку лекавых сродкаў.

Рэцэптуру падпадзяляюць на **агульную** (вивучае абсталяванне, прылада і функцыянаванне аптэкі і г.д.) і прыватную (правілы выпісвання, падрыхтоўкі, адпачынку канкрэтных лекавых формаў).

Адрозніваюць рэцэптуру медычную і фармацэўтычную.

Медычная – прадугледжвае правільны выбар лекарам лекавага рэчыва, яго прызначэнне ў адпаведнай лекавай форме і дозе, выпісванне рэцэптаў; **фармацэўтычная** – вивучае правілы гатавання лекавых формаў.

сти фізіялагічных і біохімічных змен у арганізме жывотных пад уплывам лекавых рэчываў і на аснове гэтага вызначае паказанні, спосабы і ўмовы прымянення гэтых рэчываў у ветэрынарнай практыцы; а таксама вивучае фізіка-хімічныя ўласцівасці лекавых рэчываў, правілы іх захоўвання і спосабы іх прымянення жывотным; яўляецца адной з фундаментальных біялагічных навук. Яе падпадзяляюць на эксперыментальную і клінічную.

Эксперыментальная фармакалогія займаецца изысканнем новейшых фармакалагічных сродкаў, изучением их механизма действия и фармакодинамики.

Клінічная фармакалогія изучает действие лекарственных препаратов с учетом видовых и индивидуальных особенностей организма больных животных и разрабатывает схемы применения лекарств с различными целями.

Рецептура – раздел фармакологии о правилах выписывания рецептов, хранения, приготовления и отпуска лекарственных средств.

Рецептуру подразделяют на **общую** (изучает оборудование, устройство и функционирование аптеки и т.д.) и **частную** (правила выписывания, приготовления, отпуска конкретных лекарственных форм).

Различают рецептуру врачебную и фармацевтическую. **Врачебная** – предусматривает правильный выбор врачом лекарственного вещества, его назначение в соответствующей лекарственной форме и дозе, выписывание рецептов; **фармацевтическая** – изучает правила приготовления лекарственных форм.

Заданне 2. *Выберыце назойнікі мужчынскага роду з правільнай формай канчатка ў родным склоне адзіночнага ліку.*

Сродак, прэпарат, рэцэпт, спосаб, механізм, арганізм.

Заданне 3. *Зрабіце дакладны пераклад на беларускую мову наступных сказаў.*

Разработку новых лекарственных средств осуществляют, используя многие отрасли науки, при этом основная роль принадлежит специалистам в области химии, фармакологии и фармации.

Создание нового лекарственного средства представляет ряд последовательных этапов.

Существуют три основных направления получения новой активной субстанции: химический синтез, выделение лекарственных веществ из тканей и органов животных, растений и минералов, выделение лекарственных веществ-продуктов жизнедеятельности грибов и микроорганизмов методами клеточной и генной инженерии.

Заданне 4. *Выпішыце з тэксту тэрміны вэтэрынарыі, фармацыі і ахарактарызуйце іх (паходжанне, часцінамоўная прыналежнасць, семантыка).*

ТЭКСТ № 2. ГІСТОРЫЯ ФАРМАКАЛОГІІ

Заданне 1. *Растлумачце памылкі, дапушчаныя пры камп'ютарным перакладзе тэксту з рускай мовы на беларускую мову. Для даведак выкарыстоўвайце тэкст на рускай мове.*

<p>Гісторыя фармакалогіі гэтак жа працяглая, як і гісторыя чалавецтва. На працягу многіх тысячагоддзяў пошук, выраб і прымяненне лекавых прэпаратаў праводзіліся <u>эмпірычнаму</u>. Старажытны перыяд вуснай народнай медыцыны, абагульнены ў кнігах Егіпта, Індыі і Кітая, характарызаваўся <u>адухоўленасць</u> прыроды і чалавека, <u>якое</u> прадугледжвала існаванне матэрыяльнага пачатку – цела і <u>нематэрыяльнай</u> – душы. У сувязі з гэтым лячэнне было накіравана на выгнанне з цела «злых духаў» пры дапамозе заговораў, замоў і інш., якім займаліся жрацы і шаманы.</p> <p>У эпоху Адраджэння значны ўплыў на развіццё фармакалогіі аказала хімія,</p>	<p>История фармакологии столь же продолжительна, как и история человечества. В течение многих тысячелетий поиск, изготовление и применение лекарственных препаратов проводились эмпирически. Древний период устной народной медицины, обобщённый в книгах Египта, Индии и Китая, характеризовался одухотворением природы и человека, которое предусматривало существование материального начала – тела и нематериального – души. В связи с этим лечение было направлено на изгнание из тела «злых духов» при помощи заклинаний, заговоров и др., которым занимались жрецы и шаманы.</p> <p>В эпоху Возрождения значительное</p>
---	---

якая развілася ў працэсе працяглых і бяссплённых спроб знайсці эліксір жыцця і атрымаць золата з невысакародных металаў.

Вялікую ролю ў развіцці фармакалогіі згулялі эксперыментальныя работы па фізіялогіі і аналітычнай хіміі. У першай палове XIX ст. з раслін былі вылучаныя алкалоіды: марфін, эметин, кафеін, хінін, атрапін, што дало магчымасць глыбей вывучаць іх фармакодзінамікі і таксічныя ўласцівасці. У гэты час быў сінтэзаваны амоній, шчаўеваая кіслата, мачавіна і інш.

Ветэрынарная фармакалогія развілася як складовая частка агульнай фармакалогіі. Цэнтрамі яе былі ветэрынарныя ВНУ і факультэты, дзе чыталі курсы фармакалогіі.

Найбольш таленавітым фармакалагам XX стагоддзя быў вучань І. П. Паўлава Н. А. Сошественский, які вывучаў асаблівасці дзеянні на жывёл многіх лекавых сродкаў: антымікробных, супрацьпаразітарных (антыгельмінтных і противочесоточных). Выдадзеныя Н. А. Сошественным падручнікі: у 1930 г. - «Курс фармакалогіі», у 1934 г. - «Фармакалогія» – доўгі час былі асноўнымі для студэнтаў ветэрынарных факультэтаў былога СССР.

Пэўны ўклад у лекарствоведение ўнеслі і навукоўцы Беларусі.

У 1924 г. у Віцебску быў адкрыты ветэрынарны інстытут. Прыкметны ўклад у развіццё фармакалогіі ўнеслі выкладчыкі, якія працавалі ў розны час на кафедры фармакалогіі і таксікалогіі: прафесара Е. В. Петрава, І. Г. Арэстаў; дацэнты А. С. Вільчынскі, А. Д. Рыбкіна, М. Г. Кубасова, Н. І. Ганчарова і інш.

влияние на развитие фармакологии оказала химия, которая развилась в процессе длительных и бесплодных попыток найти эликсир жизни и получить золото из неблагородных металлов.

Большую роль в развитии фармакологии сыграли экспериментальные работы по физиологии и аналитической химии. В первой половине XIX в. из растений были выделены алкалоиды: морфин, эметин, кофеин, хинин, атропин, что дало возможность глубже изучать их фармакодинамику и токсические свойства. В это время был синтезирован аммоний, щавелевая кислота, мочевины и др.

Ветеринарная фармакология развивалась как составная часть общей фармакологии. Центрами её были ветеринарные вузы и факультеты, где читали курсы фармакологии.

Наиболее талантливым фармакологом XX столетия был ученик И. П. Павлова Н. А. Сошественский, который изучал особенности действия на животных многих лекарственных средств: антимикробных, противопаразитарных (антитгельминтных и противочесоточных). Изданные Н. А. Сошественным учебники: в 1930 г. – «Курс фармакологии», в 1934 г. – «Фармакология» – длительное время были основными для студентов ветеринарных факультетов бывшего СССР.

Определенный вклад в лекарствоведение внесли и ученые Беларуси.

В 1924 г. в Витебске был открыт ветеринарный институт. Заметный вклад в развитие фармакологии внесли преподаватели, работавшие в различное время на кафедре фармакологии и токсикологии: профессора Е. В. Петрава, И. Г. Арестов; доценты А. С. Вильчинская, А. Д. Рыбкина, М. Г. Кубасова, Н. И. Гончарова и др.

Заданне 2. *Выберыце назойнікі мужчынскага роду з правільнай формай канчатка ў родным склоне адзіночнага ліку.*

Метад, эксперымент, прадукт, сродак, кафеін, факультэт, эліксір, пошук, прэпарат.

Заданне 3. *Зрабіце дакладны пераклад на беларускую мову наступных словазлучэнняў і сказаў.*

В механізме протывомікробнаго і протывопаразітарнаго дзейства многіх сродстваў лежыць парушэнне фізіка-хімічных свайстваў і біохімічных працэсаў у бактэрыяльных клетках (свертыванне белака, абезвожыванне клетак, акісленне, змяненне рН і праніцаемасці мембран, блакіраванне ферментаў і др.).

Усе протывомікробныя і протывопаразітарныя сродства падзяляюць на дэзынфіцыруючыя, антысептычныя і хіміятэрапеўтычныя.

Заданне 4. *Выпішыце з тэксту тэрміны вэтэрынарый, фармацыі і ахарактарызуйце іх (паходжанне, часцінамоўная прыналежнасць, семантыка).*

ТЭКСТ № 3. АГУЛЬНАЯ І ПРЫВАТНАЯ ФАРМАКАЛОГІЯ

Заданне 1. *Расцілумачце памылкі, дапушчаныя пры камп'ютарным перакладзе тэксту з рускай мовы на беларускую мову. Для даведак выкарыстоўвайце тэкст на рускай мове.*

<p>Агульная фармакалогія вывучае агульныя заканамернасці ўзаемадзеяння лекавых рэчываў з жывымі арганізмамі; крыніцы атрымання лекавых сродкаў, шляху ўвядзення лекаў у арганізм, агульныя заканамернасці фармакокінеціку і фармакодзінамікі лекавых сродкаў.</p> <p>Фармакокінеціка вывучае ўплыў арганізма на лекавыя рэчыва (шляхі паступлення, ўсмоктванне, размеркаванне, назапашванне, метабалізм і ўласна-экскрэцыя лекавых рэчываў і іх метабалітаў з арганізма).</p> <p>Фармакодзінаміка вывучае дзеянне лекавых рэчываў на арганізм (фармакалагічныя эфекты, механізмы дзеяння, лакалізацыю дзеяння, віды</p>	<p>Общая фармакология изучает общие закономерности взаимодействия лекарственных веществ с живыми организмами; источники получения лекарственных средств, пути введения лекарств в организм, общие закономерности фармакокинетики и фармакодинамики лекарственных средств.</p> <p>Фармакокинетика изучает влияние организма на лекарственные вещества (пути поступления, всасывание, распределение, накопление, метаболизм и собственно экскрецию лекарственных веществ и их метаболитов из организма).</p> <p>Фармакодинамика изучает действие лекарственных веществ на орга-</p>
--	--

<p>дзеяння).</p> <p>Эфекты лекавых сродкаў з'яўляюцца вынікам іх узаемадзеяння з арганізмам. У сувязі з гэтым разглядаюцца не толькі асноўныя ўласцівасці рэчываў, якія вызначаюць іх фармакалагічную актыўнасць, але таксама залежнасць эфекту ад умоў іх прымянення і стану арганізма, на які накіравана дзеянне <u>рэчывы</u>, агульныя заканамернасці пабочнага дзеяння лекавых сродкаў.</p> <p>Прыватная фармакалогія.</p> <p>У прыватнай фармакалогіі <u>фармакодынаміка</u> і <u>фармакокінетыка</u> разглядаюцца ў дачыненні да пэўных <u>групах</u> лекавых сродкаў і іх прадстаўнікам.</p> <p>Адрозніваюць хімічную, фармакалагічную і фармакатэрапеўтычную класіфікацыі лекавых сродкаў.</p> <p>Задачы ветэрынарнай фармакалогіі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Пошук новых лекавых сродкаў для лячэння хворых жывёл, для прафілактыкі хвароб жывёл, распрацоўка рэкамендацый па іх <u>ужыванню</u>; вывучэнне новых уласцівасцяў ўжо вядомых лекавых сродкаў. 2. Пошук эфектыўных лекавых сродкаў для стымуляцыі росту, развіцця жывёл, павышэння іх пладавітасці і <u>забяспечваюць</u> экалагічна чыстую прадукцыю жывёлагадоўлі. 	<p>низм (фармакалагічныя эфекты, механізмы дзейства, лакалізацыю дзейства, віды дзейства).</p> <p>Эфекты лекавых сродкаў з'яўляюцца вынікам іх узаемадзеяння з арганізмам. У сувязі з гэтым разглядаюцца не толькі асноўныя ўласцівасці рэчываў, якія вызначаюць іх фармакалагічную актыўнасць, але таксама залежнасць эфекту ад умоў іх прымянення і стану арганізма, на які накіравана дзеянне <u>рэчывы</u>, агульныя заканамернасці пабочнага дзеяння лекавых сродкаў.</p> <p>Частная фармакалогія.</p> <p>В частной фармакологии фармакодынаміка і фармакокінетыка разглядаюцца прыкладна да канкрэтных групам лекавых сродкаў і іх прадстаўнікам.</p> <p>Разлічаюць хімічную, фармакалагічную і фармакатэрапеўтычную класіфікацыі лекавых сродкаў.</p> <p>Задачы ветэрынарнай фармакалогіі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ізысканне новых лекавых сродкаў для лячэння хворых жывёл, для прафілактыкі хвароб жывёл, распрацоўка рэкамендацый па іх прымяненню; вывучэнне новых уласцівасцяў ўжо вядомых лекавых сродкаў. 2. Пошук эфектыўных лекавых сродкаў для стымуляцыі росту, развіцця жывёл, павышэння іх пладавітасці і <u>забяспечваюць</u> экалагічна чыстую прадукцыю жывёлагадоўлі.
---	---

Заданне 2. Выберыце назоўнікі мужчынскага роду з правільнай формай канчатка ў родным склоне адзіночнага ліку.

Пошук, рост, шлях, арганізм, метабалізм, сродак, стан, механізм, прадстаўнік.

Заданне 3. Зрабіце дакладны пераклад на беларускую мову наступных словазлучэнняў і сказаў.

Различают также фунгицидарное и фунгиостатическое действие на паразитические грибы.

Противопаразитарные средства подразделяют на протозооцидные (убивающие простейших), гельминтоцидные (убивающие паразитических червей), инсектицидные (убивающие насекомых), акарицидные (убивающие клещей), овоцидные и ларвоцидные (соответственно губительно действующие на яйца или личинок).

Заданне 4. Выпішыце з тэксту тэрміны вэтэрынарыі, фармацыі і ахарактарызуйце іх (паходжанне, часцінамоўная прыналежнасць, семантыка).

ТЭКСТ № 4. ЛЕКАВАЕ РЭЧЫВА

Заданне 1. Растлумачце памылкі, дапушчаныя пры камп'ютарным перакладзе тэксту з рускай мовы на беларускую мову. Для даведак выкарыстоўвайце тэкст на рускай мове.

<p>Лекавае рэчыва (субстанцыя) – гэта індывідуальнае рэчыва расліннага, жывёльнага, мікробнага ці сінтэтычнага паходжання, якое валодае фармакалагічнай актыўнасцю. Субстанцыі <u>прызначаныя</u> для атрымання лекавых сродкаў (<u>якія дзейнічаюць і дапаможныя рэчывы</u>).</p> <p>Лекавы сродак – неарганічныя або арганічныя злучэнні, якія валодаюць фармакалагічнай актыўнасцю, атрыманыя шляхам сінтэзу, з расліннай сыравіны, мінералаў, крыві, плазмы крыві, органаў, <u>тканін чалавека</u> або жывёлы, а гэтак жа з прымяненнем біятэхналогій.</p> <p>Лекавы препарат – дазаванае <u>лекавае сродак</u> у выглядзе пэўнай лекавай формы, гатовае да ўжывання.</p> <p>Лекавая форма – <u>надаецца лекарственнаму рэчыву (сродку) або лекарственнаму расліннаму сыравіны, зручны</u></p>	<p>Лекарственное вещество (субстанция) – это индивидуальное вещество растительного, животного, микробного или синтетического происхождения, обладающее фармакологической активностью. Субстанции предназначены для получения лекарственных средств (действующие и вспомогательные вещества).</p> <p>Лекарственное средство – неорганические или органические соединения, обладающие фармакологической активностью, полученные путем синтеза, из растительного сырья, минералов, крови, плазмы крови, органов, тканей человека или животного, а также с применением биотехнологий.</p> <p>Лекарственный препарат – дозированное лекарственное средство в виде определенной лекарственной формы, готовое к применению.</p> <p>Лекарственная форма – <u>придавае-</u></p>
--	--

для примянення стан, пры якім дасягаецца неабходны лячэбны эфект.

Лекавыя формы падпадзяляюць на некалькі груп:

1. цвёрдыя або шчыльныя (парашкі, таблеткі, дражэ, гранулы, болюса, пілюлі, супазіторыі, зборы, брыкеты, пластыры і інш.);

2. мяккія – мазі, линименты, пасты, кашкі;

3. вадкія – растворы, мікстуры, эмульсіі, завісі, настоі, адвары;

4. газападобная лекавая форма – аэразолі;

5. галены і новогалены прэпараты, якія маюць складанае хімічнае будынак, атрыманыя з сыравіны жывёльнага і расліннага паходжання ў выніку тэхналагічных апрацовак (настойкі, экстракты, сіропы, вады, мыла, спірты). Новогогалены прэпараты – здабываньня, максімальна, а часам і цалкам вызвалены ад баластных рэчываў.

Па **сіле дзеяння** лекавыя рэчывы дзеляць на тры групы:

1. «**Venena**» – атрутныя рэчывы. Абазначаюцца літарай «А».

2. «**Heroica**» – моцна дзеючыя. Абазначаюцца літарай «В».

3. «**Varia**» – іншыя, або агульнага спісу.

Лекавыя рэчывы захоўваюць у адпаведных умовах з іх прыналежнасцю да групы. Рэчывы групы «А» падлягаюць строгаму ўліку і захаванню, у сейфе пад замкам і пячаткай. Адказным за захоўванне прызначаюць кваліфікаванага спецыяліста. На дзверы сейфа абавязковая надпіс «Venena» або «А». На ўнутраным боку дзверы павінен быць спіс якія захоўваюцца прэпаратаў з указаннем вышэйшых разавых і вышэйшых сутачных доз.

Акрамя гэтага ўсе лекавыя сродкі захоўваюцца з улікам іх фізічных і хімічных уласцівасцяў.

мое лекарственному веществу (средству) или лекарственному растительному сырью, удобное для применения состояние, при котором достигается необходимый лечебный эффект.

Лекарственные формы подразделяют на несколько групп:

1. твердые или плотные (порошки, таблетки, драже, гранулы, болюсы, пилюли, суппозитории, сборы, брикеты, пластыри и др.);

2. мягкие – мази, линименты, пасты, кашки;

3. жидкие – растворы, микстуры, эмульсии, суспензии, настои, отвары;

4. газообразная лекарственная форма – аэрозоли;

5. галены и новогогалены препараты, которые имеют сложное химическое строение, полученные из сырья животного и растительного происхождения в результате технологических обработок (настойки, экстракты, сиропы, воды, мыла, спирты). Новогогалены препараты – извлечения, максимально, а иногда и полностью освобожденные от балластных веществ.

По **силе действия** лекарственные вещества делят на три группы:

1. «**Venena**» – ядовитые вещества. Обозначаются буквой «А».

2. «**Heroica**» – сильно действующие. Обозначаются буквой «В».

3. «**Varia**» – прочие, или общего списка.

Лекарственные вещества хранят в соответствующих условиях с их принадлежностью к группе. Вещества группы «А» подлежат строгому учету и хранению, в сейфе под замком и печатью. Ответственным за хранение назначают квалифицированного специалиста. На двери сейфа обязательна надпись «Venena» или «А». На внутренней стороне двери должен быть список хранящихся препаратов с указанием высших разовых и высших суточных доз.

Кроме этого, все лекарственные средства хранятся с учетом их физических и химических свойств.

Заданне 2. Выберыце назойнікі мужчынскага роду з правільнай формай канчатка ў родным склоне адзіночнага ліку.

Мікроб, сінтэз, улік, замок, збор, брыкет, пластыр, сейф, спіс, раствор, адвар, настой.

Заданне 3. Зрабіце дакладны пераклад на беларускую мову наступных словазлучэнняў і сказаў.

Это лекарственные средства, которые уничтожают микроорганизмы и паразитов или создают неблагоприятные условия для их размножения и развития.

С целью усиления иммуногенной активности в технологию изготовления инактивированных вакцин включена стадия добавления адьювантов.

Заданне 4. Выпішыце з тэксту тэрміны вэтэрынарыі, фармацыі і ахарактарызуйце іх (находжанне, часцінамоўная прыналежнасць, семантыка).

ТЭКСТ № 5. УЗДЗЕЯННЕ ЛЕКАВЫХ СРОДКАЎ НА РОЗНЫЯ ВІДЫ ЖЫВЁЛ

<p>Большасць лекавых сродкаў дзейнічае на <u>жывёльных</u> розных відаў адна тыпна, аднак анатамічныя, марфалагічныя і фізіялагічныя асаблівасці кожнага <u>выгляду</u> жывёл нярэдка абумоўліваюць неадэкватную рэакцыю на тое ці іншае <u>лекавы сродак</u>.</p> <p>Напрыклад, асаблівасці будовы 4-камернага страўніка і фізіялогія стрававання <u>жуйных</u> жывёл вызначаюць павышаную адчувальнасць іх да цяжкіх металаў, асабліва ртуці. Гэтыя ж асаблівасці не дазваляюць доўгі час не прымяняць антымікробныя сродкі (энтэральна), асабліва ў вялікіх дозах, <u>так як</u> гэта можа прывесці да <u>падаўленьня</u> рубцовай і кішачнай мікрафлары і інгібіравання мноства <u>гідралітычнай і біосінтэтычных</u> працэсаў.</p> <p>Моцна развітыя бронхіяльныя залозы ў <u>жуйных</u> жывёл могуць прывесці да развіцця ўскладненняў пры прызначэнні лекавых сродкаў для</p>	<p>Большинство лекарственных средств действует на <u>животных</u> различных видов однотипно, однако анатомические, морфологические и физиологические особенности каждого вида животных нередко обуславливают неадекватную реакцию <u>на то или иное лекарственное средство</u>.</p> <p>Например, особенности строения 4-камерного желудка и физиология пищеварения <u>жвачных</u> животных определяют повышенную чувствительность их к тяжелым металлам, особенно ртути. Эти же особенности не позволяют длительно применять антимикробные средства (энтерально), особенно в больших дозах, так как это может привести к подавлению рубцовой и кишечной микрофлоры и ингибированию множества гидролитических и биосинтетических процессов.</p> <p>Сильно развитые бронхиальные железы у жвачных животных могут привести к развитию осложнений при на-</p>
--	---

інгаляційнага наркозу. У жывёл з недастаткова развітым ванітавым цэнтрам (жвачныя, птушка) пры увядзенні ванітавых сродкаў замест ваніт назіраецца з'ява аллотриофагии (паглыннанне ненатуральных кармоў, старонніх прадметаў). Фенол і яго прэпараты пагібельна дзейнічаюць на катоў; птушка і свінні вельмі адчувальныя да паваранай солі, што выклікае масавыя атручвання; і наадварот, трусы могуць пераносіць вялікія дозы атрапіну, паколькі ў іх сінтэзуецца фермент атропіназа. У сабак і трусой марфін выклікае прыгнёт і сон, а ў буйной рагатай жывёлы і катоў, наадварот, – моцнае ўзбуджэнне.

І ўсё ж большасць лекавых сродкаў дзейнічае адна тыпна на жывёл розных відаў, але ў розных дозах, якія залежаць ад краявідных асаблівасцяў, ўзросту, полу, фізіялагічнага стану і інш. Найбольш высокія дозы лекавых рэчываў прызначаюць дарослым жывёлам (3-8 гадоў), улічваючы масу.

Маладняку і старым жывёлам дозы лекавых сродкаў на 25-50% ніжэй. Самцам лекавыя сродкі прызначаюць у больш высокіх дозах (на 10-25%). Гэта вызначаецца іх больш высокай масай, цягам абменных працэсаў у арганізме. Лічаць, што самкі больш адчувальныя да лекавых рэчываў, у іх ніжэй супраціўляльнасць арганізма.

Адчувальнасць самак да лекаў залежыць таксама ад фізіялагічнага стану – пры цяжарнасці яны моцна рэагуюць на гарманальныя прэпараты; цяжарным жывёлам не рэкамендуецца прызначаць слабільныя сродкі ў сувязі з магчымасцю абарту; а таксама лекавыя сродкі, якія валодаюць тератогенным дзеяннем.

значенні лекавых сродкаў для інгаляцыйнага наркозу. У жывотных з недастаткова развітым рвотным цэнтрам (жвачныя, птушка) пры введзенні рвотных сродкаў замест рвоты наблюдаецца ява аллотриофагии (паеданне неестественных кормоў, посторонних предметов). Фенол і яго прэпараты губітельно дзейнуюць на котов; птушка і свінні вельмі адчувальныя к паваранай солі, што вызывае масовыя отравлення; і наадварот, кролікі могуць переносіць большыя дозы атропіна, паколькі у іх сінтэзуецца фермент атропіназа. У сабак і кролікаў морфін вызывае угнетеніе і сон, а у крупнага рогатага скота і котов, наадварот, – сильное возбужденіе.

І ўсё ж большыя дозы лекавых сродкаў дзейнуюць адна тыпна на жывотных розных відаў, але ў розных дозах, якія залежаць ад видовых асаблівасцей, узроста, пола, фізіялагічнага стану і др. Найбольш высокія дозы лекавых сродкаў прызначаюць дарослым жывотным (3-8 лет), улічваючы масу. Маладняку і старым жывотным дозы лекавых сродкаў на 25-50% ніжэй. Самцам лекавыя сродкі прызначаюць у больш высокіх дозах (на 10-25%). Гэта вызначаецца іх больш высокай масай, теченнем абменных працэсаў у арганізме. Лічаць, што самкі больш адчувальныя к лекавым рэчывам, у іх ніжэй супраціўляльнасць арганізма.

Адчувальнасць самак к лекавым рэчывам залежыць таксама ад фізіялагічнага стану – пры цяжарнасці яны моцна рэагуюць на гарманальныя прэпараты; цяжарным жывотным не рэкамендуецца прызначаць слабільныя сродкі ў сувязі з магчымасцю абарту; а таксама лекавыя сродкі, якія валодаюць тератогенным дзеяннем.

Заданне 2. Выберыце назоўнікі мужчынскага роду з правільнай формай канчатка ў родным склоне адзіночнага ліку.

Маладняк, прэпарат, узрост, пол, стан, страўнік, фенол, цэнтр, аборт, сродак.

Заданне 3. Зрабіце дакладны пераклад на беларускую мову наступных словазлучэнняў і сказаў.

Пути введения лекарственных средств в организм подразделяют на энтеральные (через пищеварительный тракт) и парентеральные (минуя пищеварительный тракт).

К энтеральным путям относятся: введение через рот, под язык, ректально и в рубец.

К парентеральным путям относят: подкожный, внутримышечный, внутривенный, внутрикожный, внутрикостный, внутрисердечный, внутрибрюшинный, интратрахеальный, внутриматочный и др.

Заданне 4. Выпішыце з тэксту тэрміны ветэрынарыі і фармацыі і ахарактарызуйце іх (паходжанне, часцінамоўная прыналежнасць, семантыка).

III. ТЭКСТЫ ДЛЯ ПЕРАКЛАДУ З РУСКАЙ МОВЫ НА БЕЛАРУСКУЮ

ТЭКСТ № 1. КРЫНІЦЫ АТРЫМАННЯ ЛЕКАВЫХ СРОДКАЎ

Заданне 1. *Перакладзіце на беларускую мову наступныя назоўнікі і прыметнікі.*

Соединения, жизнедеятельность, ткань, происхождение, щелочеподобный, вещество.

Заданне 2. *Перакладзіце на беларускую мову дзеясловы, аддзеяслоўныя назоўнікі і словазлучэнні.*

Действовать обволакивающе, обладать местным действием, азотсодержащий.

Заданне 3. *Выпішыце з тэксту 10 слоў-тэрмінаў іншамоўнага паходжання. Зрабіце іх пераклад на беларускую мову і параўнайце напісанне запазычаных слоў у рускай і беларускай мовах.*

Заданне 4. *Зрабіце пераклад на беларускую мову сказа, які змяшчае дзеепрыметнікавы зварот (пры перакладзе дзеепрыметнікавы зварот замяняецца даданым сказам).*

Смолы – соединения нерастворимые в воде (растворимы в органических растворителях).

ИСТОЧНИКИ ПОЛУЧЕНИЯ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ

К источникам получения лекарственных средств можно отнести:

- минеральные вещества;
- сырье животного происхождения;
- растительное сырье;
- продукты жизнедеятельности микроорганизмов и грибов;
- синтетические соединения.

Минеральные вещества – это индивидуальные химические вещества или элементы: соединения железа, меди, йода, марганца, висмута, натрия и т.д.

Сырье животного происхождения: органы и ткани животных, из которых получают адреналин, инсулин, гормонопрепараты надпочечников, гипофиза, ферментные препараты, а также яды змей, пауков, пчел (антибиотики животного происхождения).

Растительное сырье. Из плодов, цветков, листьев, кор, корней, корневищ различных растений получают разнообразные по химической структуре соединения:

Алкалоиды (*alcalos* – щелочь). Это **азотсодержащие щелочеподобные вещества**, которые могут содержать и не содержать кислород – кофеин, атропин, стрихнин, никотин и др.

Гликозиды – **сложные эфироподобные вещества** в состав которых входит несахаристое вещество – агликон и сахар – гликон. Их получают из различных видов наперстянки, ландыша, адониса, строфанта и др.

Смолы – соединения нерастворимые в воде (растворимы в органических растворителях).

Камеди – это слизи и слизеподобные вещества, содержащие углеводы. Слизии действуют обволакивающе.

Жирные масла – касторовое, подсолнечное, льняное и др.

Эфирные масла – **летучие ароматические соединения**: укропные, тминные, горчичные, гвоздичные, мятные и т.д. (отхаркивающие, рвотные).

Танины – **безазотистые соединения**, обладающие местным действием (кора дуба, черника, шалфей).

Фитонциды – антибиотики растительного происхождения (фитонциды лука, чеснока, черемши, черемухи, крапивы и др.)

Продуцентами многих лекарственных веществ являются микроорганизмы: антибиотики (пенициллин), ферментные препараты (лизозим) и др.

Синтетические лекарственные вещества – их получают путем направленного химического синтеза: антибиотики, сульфаниламиды, гормональные и т.д.

ТЭКСТ № 2. МЕХАНІЗМЫ ПРАЊКАЊНЯ ЛЕКАВЫХ РЭЧЫВАЎ У АРГАНІЗМ

Заданне 1. *Перакладзіце на беларускую мову наступныя назоўнікі.*

Ткань, желудок, биодоступность, трудоемкость, скорость, степень, врач.

Заданне 2. *Перакладзіце на беларускую мову дзеясловы і аддзеяслоўныя назоўнікі.*

Всасывать, метаболизировать, поступить, выводиться, исключение, трудоёмкость.

Заданне 3. *Выпішыце з тэксту ў пачатковай форме выдзеленыя тэрміналагічныя словазлучэнні і перакладзіце іх на беларускую мову.*

Заданне 4. *Зрабіце пераклад на беларускую мову сказа, які змяшчае дзеепрыметнікавы зварот (пры перакладзе дзеепрыметнікавы зварот замяняецца даданым сказам).*

Прежде чем поступить в системный кровоток, всосавшееся лекарственное вещество проходит через печень, где может метаболизироваться и выводиться, или выводиться желчью в неизменном виде.

МЕХАНИЗМЫ ПРОНИКНОВЕНИЯ ЛЕКАРСТВЕННЫХ ВЕЩЕСТВ В ОРГАНИЗМ

Всасывание (абсорбция – *absorbeo* (лат.) всасывать) – это процесс поступления лекарственного средства из места введения в системный кровоток. На практике врача больше интересует не скорость и **степень всасывания**, а **биодоступность** – доля введенного препарата, поступающая в ткани-мишени или в **биологические жидкости**, с которыми он в эти ткани транспортируется. После приема внутрь лекарственное средство сначала всасывается в желудке и кишечнике, причем скорость и степень всасывания зависит от лекарственной формы и физико-химических свойств препарата. Прежде чем поступить в **системный кровоток**, всосавшееся лекарственное вещество проходит через печень, где может метаболизироваться и выводиться, или **выводиться желчью** в неизменном виде. На биодоступность лекарственных средств влияют различные факторы, в том числе в каком отделе **желудочно-кишечного тракта** происходит **всасывание**, физиологические и патологические процессы, происходящие в организме.

Таким образом, в **системный кровоток** и ткани-мишени попадает не вся введенная доза, а лишь ее часть.

Выбор пути введения лекарственных веществ имеет очень важное значение, и при его определении необходимо руководствоваться главными принципами:

- получение быстрого и высокого терапевтического эффекта;
- **обеспечение наилучшей биодоступности** лекарственных веществ;
- исключение негативных эффектов;
- **трудоемкость** и экономичность.

ТЭКСТ № 3. РАЗМЕРКАВАННЕ ЛЕКАВЫХ РЭЧЫВАЎ У АРГАНІЗМЕ

Заданне 1. Перакладзіце на беларускую мову наступныя назоўнікі.

Кровоснабжэнне, накопленне, становленне, мышыяк, прастранства, белкі.

Заданне 2. Перакладзіце на беларускую мову дзеясловы і аддзеяслоўныя назоўнікі.

Абладать, дзейства, разрастанне, існаваць, разрастанне, дасягаць.

Заданне 3. Выпішыце з тэксту ў пачатковай форме выдзеленыя тэрміналагічныя словазлучэнні і перакладзіце іх на беларускую мову.

Заданне 4. Зрабіце пераклад на беларускую мову сказа, які змяшчае дзеепрыметнікавы зварот (пры перакладзе дзеепрыметнікавы зварот замяняецца даданым сказам).

Лекарственыя рэчывы за рознае час дасягаюць канцэнтрацыі, забяспечваючай эфектыўныя змяненні ў розных органах і тканках.

РАСПРЕДЕЛЕНИЕ ЛЕКАРСТВЕННЫХ ВЕЩЕСТВ В ОРГАНИЗМЕ

Большинство **лекарственных веществ** в организме животных распределяется неравномерно. Лекарственные вещества за различное время достигают концентрации, **обеспечивающей** эффективные изменения в различных органах и тканях. Это объясняется наличием **гистогематических барьеров** (стенка капилляров, клеточные мембраны, гематоэнцефалический и плацентарный барьеры и др.), функциональным состоянием и кровоснабжением органа, сродством молекул лекарственных веществ с биохимическими структурами органов и тканей.

При отдельных патологических состояниях **ослабляются** существующие в норме барьеры и возникают патологические барьеры за счет разрастания **соединительной ткани** вокруг **очагов воспаления**.

Важным фактором в распределении лекарственных веществ является образование комплексов **белок-молекула** лекарственного вещества. Они образуются в крови, межклеточных пространствах, в цитоплазме, иногда в ядре клетки (сульфаниламиды, антибиотики и др).

Связывание лекарственных веществ с белками уменьшает терапевтический эффект, замедляет выведение их из организма, а также участие в процессах биотрансформации, поскольку в этих процессах могут принимать участие только свободные молекулы.

Некоторые лекарственные вещества в больших количествах накапливаются в тканях и органах (мышьяк депонируется в **волосном покрове**, йод – в **щитовидной железе**, хром – в эритроцитах). Средства общей анестезии обладают липотропным действием, а поэтому депонируются в жировой ткани. Кумуляция лекарственных веществ используется в терапевтической и диагностической практике.

Следует учитывать, что накопление лекарственных веществ в определенных органах и тканях может оказывать специфическое действие только при наличии в данной ткани внутриклеточных рецепторов, с которыми и может взаимодействовать лекарственное или биологически активное вещество.

ТЭКСТ № 4. МЕТАБАЛІЗМ (БІЯТРАНСФАРМАЦЫЯ) ЛЕКАВЫХ СРОДКАЎ У АРГАНІЗМЕ

Заданне 1. Перакладзіце на беларускую мову наступныя назоўнікі.

Органы, ткани, печень, легкие, кожа, почки, плацента, кровь.

Заданне 2. Перакладзіце на беларускую мову дзеясловы і аддзеяслоўныя назоўнікі.

Приобрести, выполнение, биотрансформация, сопровождать, присоединение.

Заданне 3. *Выпішыце з тэксту ў пачатковай форме выдзеленыя тэрміналагічныя словазлучэнні і перакладзіце іх на беларускую мову.*

Заданне 4. *Зрабіце пераклад на беларускую мову сказа, які змяшчае дзеепрыметнікавы зварот (пры перакладзе дзеепрыметнікавы зварот замяняецца даданым сказам).*

В результате конъюгации образуются полярные молекулы, легко удаляемые из организма путем экскреции.

МЕТАБОЛИЗМ (БИОТРАНСФОРМАЦИЯ) ЛЕКАРСТВЕННЫХ ВЕЩЕСТВ В ОРГАНИЗМЕ

Конъюгация – это биосинтетический процесс, сопровождающийся присоединением к лекарственному веществу или его метаболитам ряда химических группировок.

Большинство лекарственных веществ подвергается в организме определенным **химическим превращениям**. В биотрансформации лекарственных веществ в организме человека и животных принимают участие различные органы и ткани: печень, легкие, кожа, почки, плацента, кровь. Наиболее активно процессы биотрансформации лекарственных веществ протекают в печени, что связано с выполнением этим органом детоксикационной, барьерной и экскреторной функций.

Выделяют два основных вида превращения лекарственных препаратов:

– биотрансформацию (метаболическую трансформацию) – несинтетические реакции;

– конъюгацию – синтетические реакции.

Биотрансформация – превращение веществ происходит в основном за счет окислительно-восстановительных реакций и гидролиза (гидроксилирование, эпоксилирование, сульфоксилирование, деалкилирование, деарилирование, деаминирование, восстановление, О-метилирование, N-метилирование, десульфирование), под воздействием микросомальных ферментов (P-450), с затратой энергии (**реакции фазы I**).

В результате этих реакций лекарственные вещества могут утратить свои первоначальные фармакодинамические свойства (инактивация, или детоксикация) или **приобрести** новые (модификация). При этом, фармакологически неактивный препарат (пролекарство) может превратиться в активный (биологическая активация) или приобрести **токсические свойства** (летальный синтез, реакции токсификации).

Окисляется спирт этиловый, гистамин, кодеин. Восстанавливаются прогестерон, хлоралгидрат. Гидролизу **подвергаются** сложные эфиры (новокаин, атропин, кислота ацетилсалициловая).

Конъюгация – это биосинтетический процесс, сопровождающийся присоединением к лекарственному веществу или его метаболитам ряда химических группировок (**глюкуроновая кислота, активированные серная, уксусная**

кислоты) или молекул биогенных соединений, имеющих в организме (**реакции фазы II**). В результате конъюгации образуются полярные молекулы, легко удаляемые из организма путем экскреции (левомицетин соединяется с сульфатами; морфин, производные фенола с глюкуроновой кислотой и т.д.).

В ходе **биопревращений** липофильный и, следовательно, **трудновыводимый ксенобиотик становится** гидрофильным продуктом, что обуславливает возможность его быстрой экскреции.

Вместе с тем у животных разных видов и человека эти процессы проходят далеко не одинаково, поскольку ферменты, участвующие в превращениях **чужеродных веществ**, часто **видоспецифичны**.

ТЭКСТ № 5. ВЫВЯДЗЕННЕ (ЭКСКРЭЦЫЯ) ЛЕКАВЫХ РЭЧЫВАЎ З АРГАНІЗМА

Заданне 1. Перакладзіце на беларускую мову наступныя назоўнікі.

Кожа, кишечник, слюнные, потовые, слезные, сальные железы, молочные железы.

Заданне 2. Перакладзіце на беларускую мову дзеясловы і аддзеяслоўныя назоўнікі.

Осуществлять, выведение, выделение, происходит, зависит, удаление, фильтрация.

Заданне 3. Выпішыце з тэксту ў пачатковай форме выдзеленыя тэрміналагічныя словазлучэнні і перакладзіце іх на беларускую мову.

Заданне 5. Зрабіце пераклад на беларускую мову сказа, які змяшчае дзеенпрыметнікавы зварот (пры перакладзе дзеенпрыметнікавы зварот замяняецца даданым сказам).

Выведение неизмененных лекарственных веществ из печени с желчью имеет важное практическое значение при применении антибиотиков, концентрирующихся в желчи и оказывающих здесь антимикробное действие.

ВЫВЕДЕНИЕ (ЭКСКРЕЦИЯ) ЛЕКАРСТВЕННЫХ ВЕЩЕСТВ ИЗ ОРГАНИЗМА

Выведение лекарственных средств и их метаболитов через различные **выделительные системы** является заключительным этапом фармакокинетического процесса, приводящего к полной элиминации лекарств из организма. Закономерности выделения различных веществ неодинаковы. Они зависят в основном от физико-химических свойств препаратов, у различных видов животных их выделение происходит также неодинаково.

Выделение лекарств и их метаболитов осуществляется различными путями: через почки, легкие, кожу, кишечник, слюнные, потовые, слезные, сальные железы, а также молочные железы при лактации (до 25% ХОС от введенного количества).

Почки – основной путь удаления из организма лекарственных веществ и их метаболитов.

С мочой (путем клубочковой фильтрации, активной секреции) выделяются в основном соли, гликозиды, алкалоиды, нитрофураны и т.д.

Выведение неизмененных лекарственных веществ из печени с желчью имеет важное практическое значение при применении антибиотиков (тетрациклины, макролиды, рифампицин), концентрирующихся в желчи и оказывающих здесь антимикробное действие.

Через легкие удаляются в основном летучие и газообразные вещества (средства для ингаляционного наркоза).

Отдельные препараты выделяются слюнными и потовыми железами (йодиды, бромиды, сульфаниламиды), потовыми железами (дифал), **слезными железами** (рифампицин), **железами желудка** (хинин, никотин), кишечника (слабые органические кислоты и основания) и т.д.

ТЭКСТ № 6. ЦВЁРДЫЯ І МЯККІЯ ЛЕКАВЫЯ ФОРМЫ

Заданне 1. *Перакладзіце на беларускую мову наступныя назоўнікі.*

Применение, вещество, сыпучесть, вдувание, оболочка, растворение.

Заданне 2. *Перакладзіце на беларускую мову дзеясловы і аддзеяслоўныя назоўнікі.*

Предназначать, подразделять, расплавлять, растворять.

Заданне 3. *Выпішыце з тэксту ў пачатковай форме выдзеленыя тэрміналагічныя словазлучэнні і перакладзіце іх на беларускую мову.*

Заданне 4. *Зрабіце пераклад на беларускую мову сказа, які змяшчае дзеенпрыметнікавы зварот (пры перакладзе дзеенпрыметнікавы зварот замяняецца даданым сказам).*

Суппозитории – официальная лекарственная форма, твердые при комнатной температуре и расплавляющиеся или растворяющиеся при температуре тела дозированные лекарственные формы.

ТВЕРДЫЕ И МЯГКИЕ ЛЕКАРСТВЕННЫЕ ФОРМЫ

Порошки (*Pulveres*) – твердая лекарственная форма для внутреннего и наружного применения, состоящая из одного или нескольких **измельченных веществ, обладающая свойством сыпучести**. В зависимости от состава порошки делят на простые (*Pulveres simplices*), которые состоят из одного ингредиента, и сложные (*Pulveres compositi*), состоящие из нескольких ингредиентов. В зависимости от характера дозирования порошки подразделяются на разделенные на отдельные дозы (*Pulveres divisi*) и неразделенные (*Pulveres indivisi*). В зависимости от способа применения порошки бывают для **внутреннего и наружного применения** (присыпки, пудры, нюхательные, для вдуваний, для приготовления растворов, зубные) и инъекционные (применение после рас-

творения в соответствующем растворителе).

Мази (*Unguenta*) представляют собой мягкую лекарственную форму, которая предназначена для наружного применения (для нанесения на кожу, раны и **слизистые оболочки**) и состоит из основы и равномерно распределенных в ней лекарственных веществ.

Суппозитории – официальная лекарственная форма, твердые при комнатной температуре и расплавляющиеся или растворяющиеся при температуре тела дозированные лекарственные формы.

ТЭКСТ № 7. МАЛЕКУЛЯРНЫЯ ВАКЦЫНЫ

Заданне 1. *Перакладзіце на беларускую мову наступныя назоўнікі.*

Путь, столбняк, недостаток, результат, область, возбудитель, среда.

Заданне 2. *Перакладзіце на беларускую мову дзеясловы і аддзеяслоўныя назоўнікі.*

Повреждение, создание, предотвращение, использование, действие, защищать, отметить, представить, готовить.

Заданне 3. *Выпішыце з тэксту ў пачатковай форме выдзеленыя тэрміналагічныя словазлучэнні і перакладзіце іх на беларускую мову.*

Заданне 4. *Зрабіце пераклад на беларускую мову сказа, які змяшчае дзеепрыметнікавы зварот (пры перакладзе дзеепрыметнікавы зварот замяняецца даданым сказам).*

МОЛЕКУЛЯРНЫЕ ВАКЦИНЫ

Молекулярные (полипептидные) вакцины готовят из индивидуальных протективных антигенов патогенных микроорганизмов, которые в **настоящее время** получают несколькими путями. Прототипом этих вакцин являются вакцины-анатоксины, антиген в этих вакцинах представлен в молекулярной форме. Открытие метода создания анатоксинов принадлежит французскому ветеринарному врачу Гастону Рамону (1923 год). Он установил, что прибавление к токсину формалина и выдерживание при 37–40° С в течение месяца лишает его токсичности с **сохранением иммуногенной активности**. В ветеринарии токсидные вакцины применяют против клостридиозов овец, столбняка, бутулизма норок. Использование таких вакцин показало их высокую эффективность. Однако следует отметить, что вакцины анатоксины обладают общим недостатком – их действие направлено лишь на предотвращение заключительного этапа инфекционного процесса, т.е. токсического повреждения организма соответствующими продуктами микроорганизмов.

Создание **антитоксического иммунитета** защищает от заболевания, которое является результатом токсического **действия возбудителя**, но не защищает от начальных стадий инфекционного процесса – колонизации патогенными бактериями области **входных ворот** и инвазии во **внутреннюю среду** организма.

ТЭКСТ № 8. НОВАЯ ТЭХНАЛОГІЯ КАНСТРУАВАННЯ ЖЫВЫХ ВАКЦЫН

Заданне 1. *Перакладзіце на беларускую мову наступныя назоўнікі.*

Величина, ответ, круг, пассирование, случай, бешенство, возбудитель.

Заданне 2. *Перакладзіце на беларускую мову дзеясловы і аддзеяслоўныя назоўнікі.*

Конструирование, встраивать, получить, осуществлять, инициировать, сохранять, претерпевать.

Заданне 3. *Выпішыце з тэксту ў пачатковай форме выдзеленыя тэрміналагічныя словазлучэнні і перакладзіце іх на беларускую мову.*

Заданне 4. *Зрабіце пераклад на беларускую мову сказа, які змяшчае дзеепрыметнікавы зварот (пры перакладзе дзеепрыметнікавы зварот замяняецца даданым сказам).*

Синтезируемые полипептиды транспортируются к клеточным мембранам и претерпевают стадии процессинга, гликозилирования фолдинга.

НОВАЯ ТЕХНОЛОГИЯ КОНСТРУИРОВАНИЯ ЖИВЫХ ВАКЦИН

В связи с развитием генной инженерии создана принципиально новая технология конструирования живых вакцин. В качестве вектора в данном случае используют вирус осповакцины. Геном этого вируса представлен **двухцепочечной ДНК** величиной около 190 000 пар нуклеотидов. В геном вируса методом сайт-специфической рекомбинации встраивают гены **иммунодоминантных антигенов** вобудителя, к которому необходимо получить вакцину. Уже созданы таким образом вакцины против гриппа, бешенства, гепатита В и других возбудителей. Экспрессия **встроенных генов** при введении таких вирусов в организм осуществляется под контролем генома вируса осповакцины. **Синтезируемые полипептиды** транспортируются к **клеточным мембранам** и претерпевают стадии процессинга, гликозилирования фолдинга. Продукты встроенных генов, являясь генетически чужеродными для организма, иницируют развитие иммунного ответа. Следует отметить, что **иммунный ответ** развивается и на антигены вируса осповакцины. Вирус осповакцины имеет широкий круг хозяев, что позволяет создавать вакцины для различных видов животных.

Проведенные исследования показали, что в геном вируса осповакцины можно встроить около 25 000 пар нуклеотидов, при этом при пассировании он стабильно сохраняет свою структуру. Это позволяет получить поливалентные, или **ассоциированные, вакцины**.

IV. ТЭКСТЫ ДЛЯ ПЕРАКЛАДУ З БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ НА РУСКУЮ

ТЭКСТ № 1. ВАКЦЫННЫЯ ПРЭПАРАТЫ

Заданне 1. Прачытайце тэкст, перакладзіце на рускую мову падкрэсленыя словы і словазлучэнні.

Заданне 2. Выканайце пераклад тэксту на рускую мову.

Заданне 3. Пісьмова складзіце пытанні да тэксту, каб па адказах на іх можна было сфармуляваць асноўны сэнс урыўка.

Заданне 4. Выпішыце з тэксту вузкаспецыяльныя і агульнанавуковыя тэрміны. Вызначце іх структуру, часцінамоўную прыналежнасць, паходжанне, семантыку.

Заданне 5. Запішыце ў канспект словы, пераклад якіх выклікаў у Вас цяжкасці.

ВАКЦЫННЫЯ ПРЭПАРАТЫ

Вакцыны – гэта біяпрэпараты, прызначаныя для стварэння актыўнага імунітэту.

Усе вакцынныя прэпараты падзяляюцца на жывыя і інактываваныя. Пад жывымі вакцынамі разумеюць біяпрэпараты, якія змяшчаюць **жыццяздольныя мікраарганізмы**, увядзенне якіх у арганізм жывёл або чалавека **выклікае развіццё імунітэту** і не суправаджаецца клінічнымі праявамі хваробы.

Жывыя вакцыны можна падзяліць на гамалагічныя і гетэралагічныя. Гетэралагічнымі называюць вакцыны, **створаныя з узбуджальнікаў**, якія выклікаюць клінічныя праявы хваробы ў аднаго віда, але выклікаюць імунітэт пры ўвядзенні ў арганізм іншага віда. **Вірус каровінай воспы выклікае захворванне воспай** у кароў, але стварае абарону ў людзей супраць чорнай воспы чалавека.

На гэты час выкарыстоўваецца некалькі гетэралагічных вакцын. Ахоўны эффект гетэралагічных вакцын **абумоўлены блізкім антыгенным сваяцтвам** паміж ўзбуджальнікамі, які выкарыстоўваецца для абароны, і ўзбуджальнікамі, якія выклікаюць захворванне. Аднак гэта хутчэй ўдалыя выпадкі, чым правіла ў стварэнні вакцын. Таму найбольш шырокае прымяненне атрымалі гамалагічныя вакцыны, г.зн. вакцыны, якія выкарыстоўваюцца для прафілактыкі пэўнага захворвання ў пэўнага віду жывёл, і **накіраваныя супраць этыялагічнага агента**, які выклікаў захворванне.

ТЭКСТ № 2. АТРЫМАННЕ ВАКЦЫННЫХ ШТАМАЎ

Заданне 1. Прачытайце тэкст, перакладзіце на рускую мову падкрэсленыя словы і словазлучэнні.

Заданне 2. Выканайце пераклад тэксту на рускую мову.

Заданне 3. Письмова складзіце пытанні да тэксту, каб па адказах на іх можна было сфармуляваць асноўны сэнс урыўка.

Заданне 4. Выпішыце з тэксту вузкаспецыяльныя і агульнанавуковыя тэрміны. Вызначце іх структуру, часцінамоўную прыналежнасць, паходжанне, семантыку.

Заданне 5. Запішыце ў канспект словы, пераклад якіх выклікаў у Вас цяжкасці.

АТРЫМАННЕ ВАКЦЫННЫХ ШТАМАЎ

Асноўным у тэхналогіі вытворчасці жывых вакцын з'яўляецца атрыманне вытворчага штаму. Жывыя вакцыны, як правіла, **рыхтуюць з узбуджальнікаў**, якія характарызуюцца стабільнай антыгеннай структурай, паколькі для стварэння вакцын штамаў патрабуецца даволі шмат часу. Для атрымання вакцын штамаў выкарыстоўваюць розныя метады. Найбольш часта **выкарыстоўваюць распрацаваны Пастэрам падыход** – атэнуацыю, г.зн. паслабленне патагеннасці эпизаатычных штамаў. Жывыя вакцыны з атэнуяваных мікраарганізмаў ўяўляюць сабой культуры спадчынна змененых формаў патагенных мікраарганізмаў (бактэрыяў, вірусаў, грыбоў), якія страцілі сваю патагеннасць, але захавалі імунагенную актыўнасць. Для паслаблення вірулентнасці выкарыстоўваюць культываванне мікраарганізмаў у субаптымальных умовах або на **непрыродных гаспадарых**, а таксама ўздзеяннем розных мутагенаў фізічнай (ультрафіялетавае апрамяненне, тэмпература, іанізуючая радыяцыя) і хімічнай (азоцістыя кіслата і інш.) прыроды. Пры правядзенні шматлікіх серыйных пасажаў у гэтых умовах **адбываецца назапашванне выпадковых мутацый**. Мутантавыя штамы атрымліваюцца вылучыць, дзякуючы пастаяннай пераправерцы і адбору па прыкмеце страты вірулентнасці пры захаванні зыходнага антыгеннага складу.

ТЭКСТ № 3. ВІТАМІННЫЯ ПРЭПАРАТЫ

Заданне 1. Прачытайце тэкст, перакладзіце на рускую мову падкрэсленыя словы і словазлучэнні.

Заданне 2. Выканайце пераклад тэксту на рускую мову.

Заданне 3. Письмова складзіце пытанні да тэксту, каб па адказах на іх

можна было сфармуляваць асноўны сэнс урыўка.

Заданне 4. Выпішыце з тэксту вузкасפעцыяльныя і агульнанавуковыя тэрміны. Вызначце іх структуру, часцінамоўную прыналежнасць, паходжанне, семантыку.

Заданне 5. Запішыце ў канспект словы, пераклад якіх выклікаў у Вас цяжкасці.

ВІТАМІННЫЯ ПРЭПАРАТЫ

Пад назвай «вітамінныя прэпараты» у цяперашні час аб'яднана вялікая група арганічных рэчываў **разнастайнай хімічнай будовы**, іх у зручнай форме ўводзяць у арганізм жывёл пры адпаведных паказаннях.

Вітамінныя прэпараты прымяняюцца для прафілактыкі і лячэння гіпа- і авітамінозаў жывёл, для павышэння **агульнай устойлівасці арганізма** да экзагенных і эндагенных **неспрыяльных фактараў**, пры многіх інфекцыйных, страўнікава-кішачных, рэспіраторных і іншых захворваннях.

Вітаміны, выконваючы ролю каталізатараў ў працэсах абмену рэчываў, з'яўляюцца неабходнымі кампанентамі для падтрымання нармальнай **жыццядзейнасці арганізма**. Некаторыя з іх прадстаўляюць сабой састаўную частку актыўных груп ферментаў, якія ўтвараюцца ў арганізме і **ўдзельнічаюць** у працэсах метабалізму.

Для забеспячэння фізіялагічнага ўзроўню ў арганізме вітаміны павінны **прысутнічаць** у малых канцэнтрацыях. Лячэбная эфектыўнасць вітамінаў магчымая ў больш вялікіх дозах, чым прафілактычная. Пры гэтым павінна быць **вялікая працягласць інтэрвалаў паміж прыёмамі прэпарата**. Значна павышаецца эфектыўнасць вітамінных прэпаратаў пры правільным **спалучэнні** іх з іншымі вітамінамі, электралітамі, антыбіётыкамі і антыаксідантамі.

Вітаміны падзяляюцца на 2 групы: вода- і тлушчараспушчальныя.

ТЭКСТ № 4. СРОДКІ, ЯКІЯ КАРЭКТУЮЦЬ ПРАДУКТЫЎНАСЦЬ І ІМУННЫ СТАТУС ЖЫВЁЛ

Заданне 1. Прачытайце тэкст, перакладзіце на рускую мову падкрэсленыя словы і словазлучэнні.

Заданне 2. Выканайце пераклад тэксту на рускую мову.

Заданне 3. Пісьмова складзіце пытанні да тэксту, каб па адказах на іх можна было сфармуляваць асноўны сэнс урыўка.

Заданне 4. Выпішыце з тэксту вузкасפעцыяльныя і агульнанавуковыя тэрміны. Вызначце іх структуру, часцінамоўную прыналежнасць, паходжанне, семантыку.

Заданне 5. Запішыце ў канспект словы, пераклад якіх выклікаў у Вас цяжкасці.

СРОДКІ, ЯКІЯ КАРЭКТУЮЦЬ ПРАДУКТЫЎНАСЦЬ І ІМУННЫ СТАТУС ЖЫВЁЛ

У ветэрынарнай практыцы шырока **выкарыстоўваюць лекавыя сродкі**, якія ўплываюць на імунны статус жывёл і карэктуюць іх прадуктыўнасць. Выкарыстанне карэктараў прадуктыўнасці дазваляе знізіць **сабекошт прадукцыі жывёлагадоўлі**, павысіць **засваяльнасць** корму. У цяперашні час для стварэння новых збалансаваных кармавых дадаткаў выкарыстоўваюць амінакіслоты, бялкі, **тлушчы**, кішачныя стабілізатары і т. п.

Немалаважнае значэнне ў ветэрынарнай практыцы маюць біягенныя стымулятары і імунамадулятары. Біягенныя стымулятары часцей выкарыстоўваюць пры ўзнікненні інфекцыйных і неінфекцыйных захворванняў у комплекснай тэрапіі жывёл. Імунамадулятары вельмі актуальныя ў ветэрынарыі і асабліва **пры вырошчванні жывёл ва ўмовах буйных комплексаў**, дзе маецца высокая **верагоднасць кантакту жывёл розных узроставых груп**. Іх прызначаюць з прафілактычнай і лячэбнай мэтай **пры шматлікіх захворваннях жывёл і птушак**.

У групу лекавых сродкаў, якія карэктуюць прадуктыўнасць і імунны статус жывёл, уваходзяць: антыбіётыкі і іншыя антымікробныя прэпараты, якія прымяняюцца для **паскарэння росту** і павышэння прадуктыўнасці жывёл; амінакіслоты; **цукру**; прэпараты для парэнтэральнага **харчавання**, біягенныя стымулятары, у тым ліку і тканкавыя прэпараты; эргатропікі; кішачныя стабілізатары, прабіётыкі і імунамадулятары.

ТЭКСТ № 5. СУПРАЦЬМІКРОБНЫЯ І СУПРАЦЬПАРАЗІТАРНЫЯ СРОДКІ

Заданне 1. Прачытайце тэкст, перакладзіце на рускую мову падкрэсленыя словы і словазлучэнні.

Заданне 2. Выканайце пераклад тэксту на рускую мову.

Заданне 3. Письмова складзіце пытанні да тэксту, каб на адказах на іх можна было сфармуляваць асноўны сэнс урыўка.

Заданне 4. Выпішыце з тэксту вузкаспецыяльныя і агульнанавуковыя тэрміны. Вызначце іх структуру, часцінамоўную прыналежнасць, паходжанне, семантыку.

Заданне 5. Запішыце ў канспект словы, пераклад якіх выклікаў у Вас цяжкасці.

СУПРАЦЬМІКРОБНЫЯ І СУПРАЦЬПАРАЗІТАРНЫЯ СРОДКІ

Гэта лекавыя сродкі, якія **знішчаюць мікраарганізмы і паразітаў** або

ствараюць **неспрыяльныя ўмовы** для іх размнажэння і развіцця. Адрозніваюць таксама фунгіцыдарнае і фунгіястатычнае дзеянне на паразітычныя грыбы. **Супрацьпаразітарныя сродкі** падзяляюць на протазаацыдныя (якія забіваюць найпрасцейшых), гелмінтацыдныя (якія забіваюць **паразітычных чарвякоў**), інсектыцыдныя (якія забіваюць насякомых), акарыцыдныя (якія забіваюць кляшчоў), авацыдныя і ларвацыдныя (**адпаведна пагібельна дзейнічаюць на яйкі або лічынкі**). У механізме супрацьмікробнага і супрацьпаразітарнага дзеяння шматлікіх сродкаў ляжыць парушэнне фізіка-хімічных **уласцівасцей** і біяхімічных працэсаў у бактэрыяльных клетках (**згортванне бялку, абязводжванне клетак, акісленне, змяненне рН і пранікальнасці мембран, блакаванне ферментаў і інш.**).

Супрацьмікробныя і супрацьпаразітарныя сродкі падзяляюць на дэзінфікуючыя, антысептычныя і хіміятэрапеўтычныя.

ТЭКСТ № 6. АПТЭКА, ЯЕ АБСТАЛЯВАННЕ І ЗАБЕСПЯЧЭННЕ

Заданне 1. Прачытайце тэкст, перакладзіце на рускую мову падкрэсленыя словы і словазлучэнні.

Заданне 2. Выканайце пераклад тэксту на рускую мову.

Заданне 3. Пісьмова складзіце пытанні да тэксту, каб па адказах на іх можна было сфармуляваць асноўны сэнс урыўка.

Заданне 4. Выпішыце з тэксту вузкаспецыяльныя і агульнанавуковыя тэрміны. Вызначце іх структуру, часцінамоўную прыналежнасць, паходжанне, семантыку.

Заданне 5. Запішыце ў канспект словы, пераклад якіх выклікаў у Вас цяжкасці.

АПТЭКА, ЯЕ АБСТАЛЯВАННЕ І ЗАБЕСПЯЧЭННЕ

Аптэка – **установа**, асноўныя функцыі якой складаюцца ў **падрыхтоўцы, захоўванні і водпуску** лекавых сродкаў. Ёсць два віды аптэк: закрытага і адкрытага тыпу. Першыя размяшчаюцца пры раённых ветэрынарных станцыях, навучальных установах і г. д. Яны забяспечваюць лекавымі сродкамі і **ветэрынарнай маёмасцю** розныя падраздзяленні (аддзелы, клінікі, кафедры і г.д.). Аптэкі раённых ветэрынарных станцый забяспечваюць лекавымі і іншымі сродкамі розныя ветэрынарныя ўстановы раёна. З аптэк адкрытага тыпу рэалізуюць **па наяўным і безнаяўным разліку** лекавыя сродкі сельгаспрадпрыемствам, ветэрынарным лячэбным установам, арганізацыям і фізічным асобам. Аптэка павінна мець наступныя памяшканні: прыёмны або рэцэптурны, асістэнцкі (для **падрыхтоўкі** лекавых формаў), матэрыяльны (для захоўвання асноўных запасаў лекавых сродкаў), мыйны (для мыцця посуду, атрымання вады ачышчанай, стэрылізацыі лекавых форм і посуду),

сутарэнным памяшканнем (для захоўвання няўстойлівых пры пакаёвай тэмпературы лекавых сродкаў), памяшканні для захоўвання сродкаў дэзінфекцыі і г. д.

Аптэка **забяспечваецца** спецыяльнай мэбляй і **абсталяваннем**. Варта мець таксама фармакапею, ветэрынарнае заканадаўства, кнігу па ўліку прыходу і расходу медыкаментаў, касавую кнігу, рэцэптурны **часопіс** для рэгістрацыі **патрабаванняў** і рэцэптаў, даведнікі па ўжыванні лекавых сродкаў і інш.

ТЭКСТ № 7. ПРАВІЛЫ ЗАХОЎВАННЯ ЛЕКАВЫХ СРОДКАЎ

Заданне 1. Прачытайце тэкст, перакладзіце на рускую мову падкрэсленыя словы і словазлучэнні.

Заданне 2. Выканайце пераклад тэксту на рускую мову.

Заданне 3. Письмова складзіце пытанні да тэксту, каб на адказах на іх можна было сфармуляваць асноўны сэнс урыўка.

Заданне 4. Выпішыце з тэксту вузкаспецыяльныя і агульнанавуковыя тэрміны. Вызначце іх структуру, часцінамоўную прыналежнасць, паходжанне, семантыку.

Заданне 5. Запішыце ў канспект словы, пераклад якіх выклікаў у Вас цяжкасці.

ПРАВІЛЫ ЗАХОЎВАННЯ ЛЕКАВЫХ СРОДКАЎ

Сярод вялікай колькасці лекавых сродкаў, якія ўжываюцца ў сучаснай ветэрынарнай медыцыне, ёсць група прэпаратаў, фармакалагічнае дзеянне якіх на арганізм выяўляецца ўжо ў малых і вельмі малых разавых дозах. Такія лекавыя рэчывы называюцца **атрутнымі і моцнадзейнымі**. Усе атрутныя лекавыя і наркатычныя сродкі ўключаны ў спецыяльны спіс «А», а моцнадзейныя – у спіс «Б». Атрутныя, наркатычныя і моцнадзейныя лекавыя сродкі ў параўнанні з астатнімі патрабуюць **асабліва асцярожнага звароту**.

Ва ўмовах аптэкі для захоўвання атрутных і моцнадзейных рэчываў **выкарыстоўваюцца** сейфы і спецыяльныя шафы. На ўнутраным боку дзверцаў сейфа або шафы, дзе захоўваюць атрутныя і наркатычныя сродкі, павінен быць надпіс «Venena», а таксама **прымацаваны спіс прэпаратаў**, якія захоўваюцца ў шафе, з указаннем найвышэйшых(высокіх) разавых і найвышэйшых сутачных доз для розных відаў жывёл і птушкі. Надпісы на штангласах з атрутнымі і наркатычнымі лекавымі рэчывамі павінны быць белага колеру на чорным фоне з **абавязковым** указаннем вышэйшых разавых і сутачных доз.

У шафе (сейфе) «А» павінны знаходзіцца: журнал уліку, ручныя шалі, разнавагі, ступкі, цыліндры і варонкі, якія патрабуюцца пры водпуску або вырабе лекавых формаў, у склад якіх уваходзяць атрутныя і наркатычныя

рэчывы. Шафа «А» павінна пастаянна знаходзіцца пад замком, а пасля **працоўнага дня** яе апламбуюць або апячатваюць. Ключы ад шафы, пломбы або пячатка павінны знаходзіцца ў **загадчыка** аптэкі або асобы, **адказнага за захоўванне, упаўнаважанага загадам па аптэцы**.

У памяшканнях, **прызначаных для захоўвання** атрутных і наркатычных рэчываў, вокны ўмацоўваюць жалезнымі **кратамі**, а дзверы абіваюць жалезам. З дазволу вышэйшых арганізацый дапускаецца захоўванне гэтых сродкаў у адным памяшканні з іншымі лекавымі рэчывамі. На ўнутраным баку дзверцаў шафы, у якім захоўваюцца моцнадзейныя лекавыя рэчывы, павінен быць надпіс «Негоіса». Надпісы на штангласах павінны быць чырвонага колеру на белым фоне з указаннем вышэйшых разавых і сутачных доз. Шафу «Б» пасля заканчэння працоўнага дня трэба зачыняць на замок.

Лекавыя рэчывы, якія не ўваходзяць у спісы «А» і «Б», называюцца «Varia» (іншыя), іх захоўваюць з улікам агульных правілаў.

ТЭКСТ № 8. ЛЕКАВЫЯ СРОДКІ: ТЭРМІНЫ І АЗНАЧЭННІ

Заданне 1. *Прачытайце тэкст, перакладзіце на рускую мову падкрэсленыя словы і словазлучэнні.*

Заданне 2. *Выканайце пераклад тэксту на рускую мову.*

Заданне 3. *Пісьмова складзіце пытанні да тэксту, каб па адказах на іх можна было сфармуляваць асноўны сэнс урыўка.*

Заданне 4. *Выпішыце з тэксту вузкаспецыяльныя і агульнанавуковыя тэрміны. Вызначце іх структуру, часцінамоўную прыналежнасць, паходжанне, семантыку.*

Заданне 5. *Запішыце ў канспект словы, пераклад якіх выклікаў у Вас цяжкасці.*

ЛЕКАВЫЯ СРОДКІ: ТЭРМІНЫ І АЗНАЧЭННІ

Згодна з пастановай Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання Рэспублікі Беларусь № 44 ад 21 чэрвеня 2007г. прымяняюцца наступныя тэрміны і азначэнні:

• ветэрынарны прэпарат (лекавы сродак ветэрынарнага **прызначэння**) – рэчыва або **спалучэнне некалькіх рэчываў** прыроднага, сінтэтычнага або біятэхналагічнага паходжання, якое валодае спецыфічнай фармакалагічнай актыўнасцю, ужываецца для прафілактыкі, дыягностыкі і лячэння жывёл або для змены стану і функцый арганізма, а таксама якое **выкарыстоўваецца для вытворчасці** іншых гатовых лекавых формаў. Да лекавых сродкаў ветэрынарнага прызначэння адносяцца фармакалагічныя і біялагічныя прэпараты, **дэзінфікуючыя** і антысептычныя сродкі і прадукты для кармлення жывёл;

- фармакалагічныя прэпараты – супрацьмікробныя і супрацьвірусныя прэпараты, імунакарэктары, **супрацьпухлінныя**, супрацьпаразітарныя, ферментныя і гарманальныя прэпараты, прэпараты, якія змяшчаюць вітаміны, макра-і мікраэлементы, плазмазаменныя сродкі, сродкі для парэнтэральнага харчавання, рэпеленты і атрактанты, дэратызацыйныя сродкі, а таксама тыя, што прымяняюцца пры трансплантацыі эмбрыёнаў, парафармацэўтычная прадукцыя, якая змяшчае рэчывы для прафілактыкі і лячэння жывёл (лячэбныя шампуні, лячэбна-прафалактычныя ашыйнікі, біркі і іншае), і іншыя сродкі, якія дзейнічаюць на розныя анатама-фізіялагічныя сістэмы;
- біялагічныя прэпараты – сывараткі, вакцыны, бактэрыяфагі, дыягностыкумы і алергены, якія маюць кантакт з арганізмам жывёлы, гама-глабуліны, прабіётыкі і іншыя сродкі, якія выкарыстоўваюцца для дыягностыкі хвароб, прафілактыкі і лячэння жывёл;
- дэзінфікуючыя і антысептычныя сродкі – **рэчывы або сумесі рэчываў**, якія ўжываюцца для знішчэння хваробатворных мікраарганізмаў на шляхах перадачы ад крыніцы інфекцыі да здоровага арганізму або папярэджання траплення мікраарганізмаў у арганізм жывёлы;
- **сыравіна** – фармацэўтычныя субстанцыі, лекавыя расліны, іх часткі ці прадукты перапрацоўкі, **дапаможныя рэчывы**, якія выкарыстоўваюцца ў вытворчасці лекавых сродкаў, за выключэннем ўпаковачных матэрыялаў;
- фармацэўтычная субстанцыя (лекавае рэчыва) – рэчыва прыроднага, сінтэтычнага або біятэхналагічнага паходжання, якое валодае біялагічнай актыўнасцю і якое змяняе стан і функцыі арганізма, якое выкарыстоўваецца для **вытворчасці** гатовых лекавых сродкаў;
- **дапаможнае рэчыва** – фармакалагічна неактыўнае рэчыва, якое разам з лекавым рэчывам (фармацэўтычнай субстанцыяй) можа ўжывацца для вытворчасці гатовага лекавага сродку ў якасці кансервантаў, стабілізатара, фарбавальніка, араматызатара або **напаўняльніка** лекавай формы і інш .;
- лекавы сродак «in bulk» – любы лекавы сродак, які прайшоў усе стадыі вытворчасці, за выключэннем канчатковай расфасоўкі і ўпакоўкі для рознічнай рэалізацыі;
- лекавая форма – від, які надаецца лекаваму сродку і вызначае яго стан, дазіроўку і спосаб прымянення;
- прэпараты-аналагі – прэпараты, якія змяшчаюць адны і тыя ж дзейныя рэчывы з аднолькавай лекавай формай і прызначэннем.

РУСКА-БЕЛАРУСКІ СЛОЎНІК БІЯЛАГІЧНЫХ І ФАРМАЦЭЎТЫЧНЫХ ТЭРМІНАЎ

А

абдомина́льный – абдаміна́льны
абиогене́з *м.* – абіягене́з, -зу, -зе *м.*
абиоти́ческая среда – абіятычнае асяро́ддзе
автогене́з *м.* – аўтагене́з, -зу, -зе *м.*
агглютина́ция *ж.* – аглюціна́цыя, -і *ж.*
агресси́вное поведе́ние у животи́ных – агрэсіўныя паводзіны ў жывёл
агробиоце́ноз *м.* – аграбіяцэно́з, -зу *м.*
адапта́ция *ж.* – адапта́цыя, -і *ж.*
адренали́н *м.* – адрэналі́н, -ну *м.*
адсорби́рующие средства – адсарбі́руючы сродак
аир – аёр, -у *м.*
аистовые – буслі́ныя
акклиматиза́ция *ж.* – акліматыза́цыя, -і *ж.*
алоэ – альяс, -са і (*зборн.*) –су *м.*
алтэй – алтэя, -тэі *ж.*
аммиак *м.* – аміяк, -ку *м.*
анабиоз *м.* – анабіёз, -зу, -зе *м.*
ани́с обыкнове́нный – ані́с звычайны, -са і (*зборн.*) –су *м.*
антибио́тик – антыбіётык, –ка, -ку, -каў *м.*
антимикроби́ный препара́т – антымікробны прэпа́рат, –ату, -аце, -атаў *м.*
антитела́ *мн.* – антыцэлы, -лаў *мн.*; антыцэла́ *ед. н.*
антитокси́ны *мн.* – антытаксіны, -наў
антропогене́з *м.* – антропагене́з, -зу *м.*
антропозооно́зы *мн.* – антрапазаано́зы, -заў
ара́лия – ара́лія, -ліі *ж.*
ареа́л *м.* – арэал, -ла *м.*
арника́ *ж.* – купальнік, -ку *м.*
ассоциа́ция *ж.* – асацыя́цыя, -і *ж.*
атави́зм *м.* – атаві́зм, -му *м.*
ацето́новые тела́ *мн.* – ацэтона́выя цэлы, -лаў

Б

багу́льник *м.* – багу́н, -ну *м.*
бакте́рии *мн.* – бактэ́рыі, -ый
барви́нок – барвёнак, -нку *м.*
бацилла́ *ж.* – бацы́ла, -ы *ж.*
безопа́сность *ж.* – бяспэ́чнасьць, -і *ж.*
безуслóвные рефлэ́ксы – безумо́ўныя рэфлэ́ксы

белена́ *жс.* – блéкат, -ту *м.*
 бело́к *м.* – бяло́к, -у *м.*
 берéза – бяро́за, -зы *жс.*
 беспозвоночные *мн.* – беспазваночны́я, -ых
 бессме́ртник – су́хацвёт, -ту *м.*
 бесчелюстные *мн.* – бяскі́вічны́я, -ых
 биогене́з *м.* – біягенéз, -зу *м.*
 биогенный стимулятор – біягéнны стымуля́тар, -ру *м.*
 биогеоценоз *м.* – біягеацэно́з, -зу *м.*
 биологическая очистка вод – біялагі́чная ачы́стка во́даў
 биотехноло́гия *жс.* – біятэхнало́гія, -і *жс.*
 близнецы́ *мн.* – блі́зняты, -аў
 блужда́ющий нерв – блука́ючы нерв
 бобовые *мн.* – стру́кавыя, -ых
 болезнетворный – хваробатво́рны
 боле́знь – хваро́ба, -бы *жс.*
 болеутоляющее средство – болесуціша́льны (болепато́льны) сродак, -дку *м.*
 боль *жс.* – боль, -ю *м.*
 большекры́лые – велікакры́лыя, -ых
 борьба́ за существова́ние – барацьба́ за існава́нне
 боярышник – гло́г, -у *м.*
 бра́чный пери́од – шлю́бны перы́яд
 броже́ние *ср.* – браджэ́нне, -я *н.*
 бронхио́лы *мн.* – бранхіё́лы, -ёлаў і -ёл
 брусья́ – брусья́, -ніц, *ед.* брусья́, -цы *жс.*
 брюши́на *жс.* – брушы́на, -ы *жс.*
 брюшная по́лость – бру́шная по́ласць
 бузина́ – бузі́на, -ны́ *жс.*

В

валери́ана *жс.* – валер’я́н, -ну *м.*
 василéк – васілё́к, -лька *м.*; вало́шка, -кі *жс.*
 вегетативная нер́вная система – вегетаты́ўная нерво́вая сістэ́ма
 вегетаціо́нный пери́од – вегетацыйны́ перы́яд
 вено́зный си́нус – вяно́зны си́нус
 вес *м.* – вага́, -і *жс.*
 вестибуля́рный аппара́т – вестыбуля́рны апарáт
 ветвление́ *ср.* – галінава́нне, -я *н.*
 ветерина́рно-санитарная оцёнка – ветэрына́рна-саніта́рная ацэ́нка
 ветерина́рный осмо́тр – ветэрына́рны агляд
 вещество́ *ср.* – рэ́чыва, -ве, -ваў *н.*
 вид *м.* – від, -ду *м.*
 видообразова́ние *ср.* – відаўтварэ́нне, -я *н.*

ви́лочковая желе́за – вілачка́вая зало́за
 виногра́д – вінаград, -ду *м.*
 височные ду́ги – скроне́вые ду́гі
 витаминизировать – вітаміні́заваць
 вкус *м.* – смак, -ку *м.*
 вкусовая систе́ма – сма́кавая сістэ́ма
 влияние *ср.* – уплыў, -у *м.*
 внешняя среда – знешня́е асяро́ддзе
 внутренняя секре́ция – унутра́няя сакрэ́цыя
 внутрибрюшное введение – унутры́брушы́ннае ўвядзе́нне
 внутривенное введение – унутры́веннае ўвядзе́нне
 внутриглазная жидкость – унутры́вочная ва́дкасьць
 внутрикостное введение – унутры́касьцяво́е ўвядзе́нне
 внутримышечное введение – унутры́мышачна́е ўвядзе́нне
 водоросли *мн.* – водарасці, -яў
 возбудимость *жс.* – узбу́длівасьць, -і *жс.*
 возбудитель заболевания – узбу́джальні́к захво́рвання
 возбуждение *ср.* – узбуджэ́нне, -я *н.*
 во́здух *м.* – паве́тра, -а *н.*
 во́зраст *м.* – узро́ст, -у *м.*
 восприятие *ср.* – успрыма́нне, -я *н.*
 восстанавливать – аднаўля́ць
 вса́сывание *ср.* – усмо́ктванне, -я *н.*
 вторичная продукция – друго́гая праду́кцыя
 вторичные половые признаки – друго́радны́я пала́выя адзна́кі
 выделительная систе́ма – выдзяля́льная сістэ́ма
 выде́рживание *ср.* – вытры́мліванне, -я *н.*
 выживае́мость *жс.* – выжыва́льнасьць, -і *жс.*
 вы́сшая нер́вная де́ятельность – вышэй́шая нерво́вая дзе́йнасьць

Г

га́зообмен *м.* – га́заабмен, -ну *м.*
 гене́тика *жс.* – гене́тыка, -і *жс.*
 генети́ческая несовместимость – генеты́чная несумяшча́льнасьць
 гибри́диза́ция *жс.* – гі́брыдыза́цыя, -і *жс.*
 гниение *ср.* – гніе́нне, -ння *н.*
 говя́дина *жс.* – я́лавічы́на, -ны *жс.*
 гомеоста́з *м.* – га́меаста́з, -зу *м.*
 гомогени́зировать – гомагени́заваць
 го́рец – драсе́н, -снў *м.*
 горицвет весенний – светні́к, -ку *м.*
 гормо́н *м.* – гармо́н, -ну, *м.*
 горчи́ца – гарчы́ца, -цы *жс.*

гранат (плод) – гранат, -та м.
грязь *жс.* – бруд, -у м.
гусеобразные *мн.* – гусеподобныя, -ых.

Д

двигательная бляшка – рухальная бляшка
движение *ср.* – рух, -ху м.
двойное оплодотворение – двайное апладненне
двудомные растения – двухдомныя расліны
девясил – дзівасіл, -лу м.
дегенерация *жс.* – дэгенерация, -і *жс.*
дезинфекция – дэзынфекцыя, -ыі *жс.*
диафрагма – дыяфрагма, -ы *жс.*
диуретическое средство – дыўрэтычны сродак
домашние животные – свойская жывёла
донник – баркун, -ну м.
дуб – дуб, -а (пра драўніну і зборн.) -у м.
дуоденальные железы – дуадэнальныя залозы
дурман – дурнап’ян, -ну м.
душица – мацярдушка, -кі *жс.*
дыхательные пути – дыхальныя шляхі
дыхательный коэффициент – дыхальны каэфіцыент

Е

еж – вожык, -ка м.
ежевика – ажына, -ны *жс.*
ежовые – вожыкавыя
енотовые – янотаваыя
естественный отбор – натуральны адбор

Ж

жажда *жс.* – смага, -і *жс.*
жвачные животные – жвачныя жывёлы
железы *мн.* – залозы, залоз
желток *м.* – жаўток, -ку м.
желтушник – жаўтушнік, -ку м.
желудок *м.* – страўнік, -ка м.
желудочки сердца – жалудачкі сэрца
желудочно-кишечный тракт – страўнікава-кішачны тракт, тракту, -кце, -ктаў
желудочный сок – страўнікавы сок
желчегонное средство – жаўцягонны сродак

жёлчные пигменты – жоўцевыя пігменты
жесткокрылые – цвердакрылыя, -лых *мн.*
живокость – рагулька, -лек, *ед.* рагулька, -кі *жс.*
живорождение *ср.* – жыванараджэнне, -я *н.*
животное *ср.* – жывёла, -ы, *жс.*
жидкость – вадкасць, ці *жс.*
жизнедеятельность – жыццядзейнасць, -ці *жс.*
жизненная форма – жыццёвая форма
жирность *жс.* – тлустасць, -і *жс.*
жирные кислоты – тлушчавыя кіслоты
жировая ткань – тлушчавая тканка
жиры *мн.* – тлушчы, аў

З

забота о потомстве – клопат пра патомства
зависимость *жс.* – залёжнасць, -і, *жс.*
заготовка *жс.* – загатоўка -і, *жс.*; нарыхтоўка -і, *жс.*
загрязнение биосферы – забруджванне біясферы
законодательство *ср.* – заканадаўства, -ва *н.*
запах *м.* – пах, паху *м.*
запрещаться – забараняцца
заразная болезнь – заразная хвароба –бы
зародыш *м.* – зародак, -дка *м.*
засорение *ср.* – засмечванне –я, *н.*; забруджванне –я, *н.*
зверобой – святаяннік, -ку *м.*
зверь *м.* – звер *м.*, -а
земляника – суніцы, -ніц, *ед.* суніца, -цы *жс.*
змеевик – рачыкі, -каў *мн.*
зоология *жс.* – заалогія, -і *жс.*
зрачок *м.* – зрэнка, -і *жс.*
зрелость *жс.* – спеласць –і, *жс.*
зрение *ср.* – зрок, -ку *м.*
зрительная система – зрокавая сістэма
зубровка – зуброўка, -кі *жс.*

И

идиограмма *жс.* – ідыяграма, -ы *жс.*
избирательное действие – выбарчае дзеянне
известковые железы – вапnavыя залозы
извилины *жс.* – звліна, -ы *жс.*
излишек *м.* – лішак, - ку *м.*
изменчивость *жс.* – зменлівасць, -і *жс.*

иммобилизованные ферменты – імабілізаваныя ферменты
иммунитет *м.* – імунітэт, -ту *м.*
инвази́онный – інвазі́йны
ингаляци́онный спосо́б – інгаляцыйны спосо́б
инстинќт *м.* – інсты́нкт, -ту *м.*
инфекци́онный – інфекцыйны
ископа́емые живо́тны́е – выкапнёвыя живёлы
иску́ственный отбо́р – штучны адбо́р
испаря́ться – выпарвацца
использова́ться – выкарыстоўвацца
исто́чник *м.* – крыні́ца, -ы, *жс.*
ихтиоло́гия *жс.* – іхтыяло́гія, -і *жс.*

К

какао́ – кака́ва, -вы *жс.*
каланхо́э – каланхо́э *нескл. н.*
кале́ндула – наго́ткі, -каў *мн., ед. наго́тка*
кали́на – калі́на, -ны *жс.*
каннибали́зм *м.* – кані́балі́зм, -му *м.*
капилля́ры *мн.* – капіля́ры, -аў
карто́фель – бу́льба, -ы *жс.*
каче́ство *ср.* – яка́сць, -і *жс.*
кипече́ник *м.* – кіпэ́чнік, -ка *м.*
кишечнополостные́ *мн.* – кішачнапо́ласцевыя, -ых
клеточная оболочка – клетачная абалонка
клещевина – клешчаві́на, -ны *жс.*
клю́ква – жураві́ны, -він, *ед. жураві́на, -ны жс.*
ко́жа *жс.* – ску́ра, -ы *жс.*
кожные железы – скураны́я залозы́, залоз
колеба́ться – хіста́цца
количе́ство *ср.* – колька́сць, -і *жс.*
коллаген́ *м.* – калагён, -ну *м.*
консервировать – кансерваваць
конъюнктив́а *жс.* – кан'юнкты́ва, -ы *жс.*
ко́рень одува́нчика – корань дзьмухаўца́
кориандр – каля́ндра, -ры *жс.*
кори́ца – кары́ца, -цы *жс.*
корреля́ция *жс.* – карэля́цыя, -і *жс.*
костная ткань – касцява́я тканка
ко́стный мозг – касцявы́ мозг
кость́ *жс.* – косць, -і *жс.*
крапи́ва – крапі́ва, -вы *жс.*
краса́вка – беладонна, -нны *жс.*

крахма́л *жс.* – крухма́л, -лу *м.*
кестоце́тны́е *мн.* – крыжакве́тны́я, -ных, *мн.*
крове́носная систе́ма – крывяно́сная систе́ма
крово́творе́ние *ср.* – крывятва́рэнне, -ня *н.*
кровоо́браще́ние *ср.* – крова́зваро́т, -ту *м.*
кровохле́бка – крывасмо́к, -ку *м.*
кро́вь *жс.* – кроў, -ыві *жс.*
крово́ное давле́ние – крывяны́ ціск
круши́на – крушы́на, -ны *жс.*
кры́лья *мн.* – кры́лы, -аў
кукуру́за – кукуру́за, -ы *жс.*
культу́ра тка́ней – культу́ра тка́нак

Л

ла́ндыш – ла́ндыш, - а *м.*;
ле́гочны́е арте́рии – ле́гачны́я арте́ры
лека́рственное веще́ство – ле́кавы сро́дак
лека́рственное сы́рье – ле́кавая сыра́віна
ле́н – ле́н, ільну *м.*
ликопо́дий *м.* – дзераза́, -ы *жс.*
лимо́нник – лимо́нник, -ку *м.*
лимфати́ческая систе́ма – лимфаты́чная систе́ма
лицево́й нерв – нерв тва́ру
лобе́лия – лабе́лія, -ліі *жс.*
лоша́дь *жс.* – ко́нь, -я *м.*
лу́к – цыбу́ля, -лі *жс.*

М

ма́к – ма́к, -у *м.* ма́к-самосейка – віду́к
ма́лина – ма́ліны, -лі́н, *ед.* ма́ліна, -ны *жс.*
ма́льва – ма́льва, -вы *жс.*
ма́рь – ма́р, ма́ры *жс.*
ма́сло подсо́лнечное – слане́чнікавы але́й
ма́ть-и-ма́чеха – па́дбел, -лу *м.*
межклето́чное веще́ство – міжклетка́вае рэ́чыва
межмышечное сплете́ние – міжмышачна́е спляце́нне
мерца́тельный эпита́лий – міга́льны эпита́лій
местообита́ние *ср.* – месцапражыва́нне, -я *н.*
микробиоло́гия *жс.* – мікрабіяло́гія, -і *жс.*
минда́ль – мінда́ль, (*о растении*) мінда́ля, (*о плоде и семенах*) мінда́лю
минеральное веще́ство – мінеральна́е рэ́чыва
миока́рд *м.* – міяка́рд, -ду *м.*

млекопитающие *мн.* – млекакормячыя, -ых
многоклеточные организмы – мнагаклетачныя арганізмы
многолетние растения – шматгадовыя расліны
можжевельник – ядловец, -лоўцу *м.*
мозговые оболочки – мазгавыя абалонкі
мозжечок *м.* – мазжачок, -ка *м.*
молочные железы – малочныя залозы
мох ирландский – мох ірландскі
мягкотелые *мн.* – мяккацелыя, -ых
мягчительные средства – змякчальныя сродкі
мята перечная – мята перцавая

Н

надпочечники *мн.* – наднырачнікі, -аў
наперстянка – наперстаўка, -кі *жс.*
наполнитель *м.* – напаўняльнік, -а *м.*
наркотическое действие – наркатычнае дзеянне (уздзеянне)
насекомоядные *мн.* – насякомаедныя, -ых
насекомые *мн.* – насякомыя, -ых
наследственность *жс.* – спадчыннасць, -і *жс.*
настойка горькая – настойка горкая
небо *ср.* – паднябенне, -ня *н.*
нейролептики – нейралептыкі
необратимое действие – неабарачальнае (незваротнае) дзеянне
нервная система – нервовая сістэма
нервная цепочка – нервовы ланцужок
несовместимые вещества – несумяшчальныя рэчывы
нижшие растения – ніжэйшыя расліны

О

облепиха – абляпіха, -хі *жс.*
овес – авёс, аўса *м.*
окопник – жывако́ст, -ту *м.*
оливковое дерево – аліўкавае дрэва
ольха – вольха, -хі *жс.*
осложнение – ускладненне, -ння *н.*
общее действие – агульнае дзеянне
обратимое действие – абарачальнае дзеянне
обволакивающие средства – абвалакальныя сродкі
отхаркивающее средство – адхарквальны сродак
обитание *ср.* – жыхарства, -а *н.*, пражыванне, -я *н.*
обмен веществ – абмен рэчываў

обнару́жить – выя́вціть
 оболочка́ *жс.* – абалонка, -кі *жс.*
 обоня́ние *ср.* – нюх, нюху, *м.*
 обоня́тельная систе́ма – сістэ́ма нюху
 оборо́дование *ср.* – абсталява́нне, -я *н.*
 обрабо́тка *жс.* – апрацо́ўка –кі *жс.*
 образо́вывацца – утвара́цца
 обре́зь *жс.* – абрэ́зкі *мн.*
 обсемене́ние *ср.* – абсемяне́нне, -я *н.*
 околощито́видные же́лезы – каляшчытападо́бныя зало́зы
 оплодотво́рение *ср.* – апладне́нне, -я *н.*
 опорно-двигательный аппара́т – апа́рна-ру́хальны апа́ра́т
 органи́ческое веще́ство – арга́нічнае рэ́чыва
 органы́ вкуса – органы́ смаку
 осемене́ние *ср.* – асемяне́нне, -ня *н.*
 ослизня́ться – аслізня́цца
 о́собь *жс.* – асо́біна, -ны *жс.* (о растениях еще) калі́ва, -ва *н.*
 осяза́ние *ср.* – до́тык, -ку *м.*
 отли́чие *ср.* – адрозне́нне, -я *н.*
 отте́нок *м.* – адце́нне, -я *н.*
 охладже́ние *ср.* – ахаладжэ́нне, -я *н.*; ахало́джванне, -я *н.*

II

папоро́тник мужско́й – па́параць мужчы́нская
 паренте́ральное пита́ние – парэ́нтэра́льнае харчава́нне
 пасле́н – пасле́н, -ну *м.*, лі́снік, -ку *м.*
 пасту́шья су́мка – стрэ́лкі *мн.*
 пепти́ды *мн.* – пепты́ды, -аў
 перевари́вание – ператра́ўленне (страўні́кам) -я, *н.*
 перерабо́тка *жс.* – перапрацо́ўка, -і, *жс.*
 пере́ц стручко́вый – пе́рац стру́кавы
 перифе́рическая нер́вная систе́ма – перыфе́ры́чная нерво́вая сістэ́ма
 перси́к – персі́к, -ка *м.*
 пи́жма – пі́жма, -мы *жс.*
 пио́н – піво́ня, -ні *жс.*
 пита́ние *ср.* – харчава́нне, -ня *н.*
 пи́хта – пі́хта, -ты *жс.*
 пи́цца *жс.* – е́жа, -жы *жс.*; харч –у *м.*; корм, -му *м.*
 пищева́рение *ср.* – стравава́нне, -ня *н.*
 пищева́рительная систе́ма – стравава́льная сістэ́ма
 пищева́од *м.* – страваво́д, -да *м.*
 пищева́й про́дукт – харчо́вы пра́дукт, -кту
 плесе́нь *жс.* – цві́ль, цвілі́ *жс.*, плесе́ня, -ні *жс.* (на жидкостях) бросне́я, -ні *жс.*

плёсневые гри́бы – цві́льныя грыбы́
 плод *м.* – плод, -да *м.*
 плодovitость *жс.* – пло́днасць, -і *жс.*
 плотность *жс.* – шчы́льнасць, -і *жс.*
 плотоя́дные живо́тные – драпе́жныя жывёлы
 поведение *ср.* – паво́дзіны, -дзі́н *мн.*
 поджелу́дочная желе́за – падстраўнікава́я зало́за
 подко́жная мускулату́ра – падскурная мускулату́ра
 подко́жное введение – падскурнае ўвядзе́нне
 подоро́жник – трыпу́тнік, -ку *м.*
 подсне́жник – падсне́жнік, -ка *м.*
 подсолне́чник – слане́чнік, -ку *м.*
 позвоно́чные *мн.* – пазвано́чныя, -ых
 полисахари́ды *мн.* – поліцукры́ды, -аў
 полуту́ша *жс.* – паўту́ша, -ы *жс.*
 полынь го́рькая – палы́н го́ркі
 польза *жс.* – кары́сць, -і, *жс.*
 порча *жс.* – псава́нне, -я *н.*; пашко́джанне, -я *н.*
 потоотделе́ние *н.* – потавы́дзяле́нне, -ня *н.*
 потреби́тель *м.* – спажыве́ц, -а *м.*
 почечная лоха́нка – ны́рачная лаха́нка
 почки́ *мн.* – ны́ркі, -ак
 предпочита́ть – аддава́ць перава́гу
 предсер́дие *ср.* – перадсэ́рдзе, -дзя́ *н.*
 предстательная желе́за – пра́стата, -ы *жс.*
 предупреді́ть – папярэ́дзіць
 преобладание *ср.* – перава́га, -і *жс.*
 препятствоват́ь – перашка́джаць; (*не допускат́ь*) не дапуска́ць, не дазваля́ць
 пресмыка́ющиеся́ *мн.* – паўзуны́, -оў
 привкус *м.* – пры́смак, -ку *м.*
 приобрета́ть – набыва́ць
 продолжíteльность жи́зни – праця́гласць жыцця́
 производ́ство *ср.* – вытворча́сць, -і *жс.*
 произвольные движе́ния – адвольны́я рухі́
 противови́русное вещество́ – супрацьві́русны сро́дак
 противомикроби́ное средство́ – супрацьмікробны́ сро́дак
 противопаразита́рное средство́ – супрацьпаразита́рны сро́дак
 противосудо́рное средство́ – супрацьсу́таргавы сро́дак
 птицы́ *мн.* – птушкі́, -ак
 пусты́рник – сардэ́чнік, -ку *м.*
 пше́ница – пшани́ца, -цы́ *жс.*
 пыльца́ *жс.* – пыло́к, -ку *м.*

Р

раздражающее вещество – раздражняльнае рэчыва
 раздражитель *м.* – раздражняльнік, -ка *м.*
 различие *ср.* – адрозненне *н.*; розніца *ж.*
 разрушаться – разбурацца
 растение *ср.* – расліна, -ы *ж.*
 растительное средство – раслінны сродак
 расщепление *ср.* – расшчапленне, -ня *н.*
 рвотное средство – ірвотны сродак
 ревень – рэвень, -ню *м.*
 результат *м.* – вынік, -ку *м.*
 рис – рыс, -у *м.*
 род *м.* – род, -у *м.*
 рожь – жыта, -та *н.*
 ромашка – рамонак, -нку *м.*
 рост *м.* – рост, -ту *м.*
 ротовая полость – ротава паласць
 рябина – рабіна, -ы *ж.*

С

сальные железы *мн.* – тлушчавыя залозы
 сахароза *ж.* – цукроза, -ы *ж.*
 свёртывание крови – згусанне крыві
 свёртываться – (скатываться трубкой) скручвацца; (заворачиваться с краев)
 згортвацца; (о жидкостях) згусаць; (сседаться) ссядацца; (о молоке)
 абрызгаць, скісаць
 свойство *ср.* – уласцівасць, -ці *ж.*
 связи *мн.* – звязкі, -ак
 седативный препарат – седатыўны прэпарат
 секреция *ж.* – сакрэцыя, -і *ж.*
 семейство *ср.* – сям’я, -і *ж.*
 сердечно-сосудистые средства – сардэчна-сасудзістыя сродкі
 сердце *ср.* – сэрца, -ца *н.*
 сильнодействующее вещество – моцнадзейны сродак
 синтезироваться – сінтэзавацца
 сквашивание *ср.* – сквашванне; (скисание) скісанне, -ння *н.*
 скелет *м.* – шкілет, -та *м.*
 скорлупа *ж.* – шкарлупіна, -ны *ж.*
 скот *м.* – жывёла, -ы *ж.*
 скрещивание *ср.* – скрыжаванне, -ня *н.*
 слабительные средства – слабіцельныя сродкі
 следить – сачыць; (присматривать за кем-чем-либо) сачыць, наглядаць

сли́вки *мн.* – смята́нка, -кі *жс.*; вяршкі́ *мн.*, -шкоў; вяршо́к, -шка *м.*
 сли́вочное ма́сло – сметанковае ма́сла
 сли́зистая оболочка – слізістая абалонка
 сли́зистая оболочка – слізістая абалонка
 слой *м.* – слой, -я *м.*; пласт, -а *м.*
 слух *м.* – слых, -ху *м.*
 слюнные же́лезы – слінныя залозы
 снабже́ние – забеспячэ́нне, -ння *н.*
 снотворное де́йствие – снатворнае дзе́янне
 снотворное сре́дство – снатворны сро́дак
 содержа́ть – утрымліваць
 соединительная ткань – злуча́льная тканка
 созна́ние – свядо́масць, -і *жс.*
 соло́дка – лакры́чнік, -ку *м.*
 сопутствова́ть – спадарожнічаць; (*происходит одновременно*) адбыва́цца адна-
 часова
 со́рные расте́ния – пустазе́лле, -ля *н.*
 сосна́ – сасна́, -ы *жс.*
 сосно́вые *мн.* – хваёвыя, -ых *мн.*
 составля́ть – склада́ць; састаўля́ць
 состоя́ние *ср.* – (*пробы́вание*) знахо́джанне, -я *н.*; (*положе́ние*) стан, -у *м.*
 соцвети́е *ср.* – сукве́цце, -я *н.*
 справочное посо́бие – даве́дачны дапамо́жнік
 срок го́дности – тэрмін прыго́днасці, прыдатнасці
 ста́до *ср.* – ста́так, -ка *м.*, чарада́, -ды *жс.*
 стая́ *жс.* – чарада́, -ды *жс.*, згря́я, -і *жс.*
 сте́бель *м.* – сцябло́, -ла *н.*; сцяблі́на, -ы *жс.*
 стекловидное те́ло – шклопадо́бнае це́ла
 стимули́ровать – стымулява́ць
 столбня́чная па́лочка – слупня́ковая па́лачка
 стопа́ *жс.* – ступня́, -ні *жс.*
 страстоцве́т – страснацве́т, -та *м.*
 стро́ение *ср.* – (*стуктура*) будо́ва, -ы *жс.*; пабудо́ва, -ы *жс.*; (*здание*) буды́нак, -
 нка *м.*
 строфа́нт – страфа́нт, -ту *м.*
 сушени́ца – сушани́ца, -цы *жс.*
 сырье́ *ср.* – сыраві́на, -ны *жс.*

Т

терапевти́ческая до́за – тэрапеўты́чная до́за
 тимья́н – чабо́р, чабару́ *м.*
 ткане́вая жидко́сть – тканка́вая ва́дкасць
 ткань *жс.* – тканка́, -кі *жс.*

тмин – кмен, кмену *м.*, кмін, кміну *м.*
токсичность – таксічнасць, -ці *ж.*
толокнянка – талакнянка, -кі *ж.*, му́чанік, -ку *м.*
тонизирующее средство – танізава́льны, танізу́ючы сродак
туловище *ср.* – тулава, тулава *род. н.*
тыква – гарбуз, -за *м.*
тыквенные *мн.* – гарбузо́вые, -ых
тысячелистник – крываўнік, -ку *м.*

У

убой *м.* – зарэ́з, -зу *м.*, забой, -бою *м.*
углеводы *мн.* – вугляво́ды, -аў
угнетать – прыгнятаць
угнетающее действие – прыгнята́льнае дзе́янне
уголь активированный – вугаль акты́візаваны
укроп – кроп, -у *м.*
уксусная кислота – во́цатная кіслата́
уничтожать – знішча́ць; вынішча́ць
упитанность *ж.* – укормленасць, -і *ж.*
употребление *ср.* – (действие) скарыста́нне, -я *н.*; выкарыста́нне, -я *н.*; (состоя-
ние) ужы́так, -тку *м.*; ужыва́нне, -ння, *н.*
уродство *ср.* – выро́длівасць, -ці *ж.*
усвояемость *ж.* – засвая́льнасць, -ці *ж.*
усиливаться – узмацня́цца
ускоря́ть – паскара́ць
условие *ср.* – умова, -ы *ж.*
условные рефлексy – умоўны́я рэ́флексy
успокаивающее действие – заспака́яльнае дзе́янне
устойчивость *ж.* – устойлі́васць, -і *ж.*
утилизи́ровать – утылізава́ць
уход *м.* – (действие по глаг. уходит) адыхо́д, -ду *м.*; (действие по глаг. ухажи-
вать) догляд, -ду *м.*; дагляда́нне, -ння *н.*
ухудша́ть – пагарша́ць

Ф

фармакодина́мика – фармакадына́міка, -і *ж.*
фармакокинэ́тика – фармакакіне́тыка, -і *ж.*
фиалка – бра́ткі, -так *ед. нет*
физиоло́гия *ж.* – фізіяло́гія, -і *ж.*
фотосі́нтез *м.* – фотасі́нтэз, -зу *м.*

Х

хво́щ – хвошч, хвашчу́ *м.*
химический со́став – хімічны састаў, -ву *м.*; склад, -ду *м.*
хи́щники *мн.* – драпе́жнікі, -аў
хлопчатник – бавоўнік, -ку *м.*
хмель – хмель, -ю *м.*
хране́ние *ср.* – захоўванне, -ння *н.*
хромосомная те́ория наследственности – храмасомная тэ́орыя спадчынасці
хрящ *м.* – хросток, -тка *м.*

Ц

цвет *м.* – ко́лер, -у *м.*
цветко́вые расте́ния – кве́ткавыя расліны
цветовое зрѐние – ко́леравы зрок
це́нность *жс.* – каштоўнасць, -і *жс.*
цитогене́тика *жс.* – цытагенетыка, -кі *жс.*

Ч

чай – чай, чаю́ *м.*, гарба́та, -ты *жс.*
чебре́ц – чабо́р, чабару́ *м.*
челюсти *мн.* – скі́віцы, -ц
чемери́ца – чамяры́ца, -цы *жс.*, чэ́мер, -ру *м.*
череда́ – ваўчкі́, -коў *ед. нет*
чередова́ние поколе́ний – чаргаванне пакале́нняў
чере́муха – чаро́мха, -хі *жс.*
чере́п *м.* – чэ́рап, -па *м.*
черни́ка – чарні́цы, -ніц, (*одна ягода*) чарні́ца, -цы *жс.*
чесно́к – часно́к, -наку́ *м.*
чешу́йчатые *мн.* – лускава́тыя, -ых
чешуя́ *жс.* – луска́, -і *жс.*
чистоте́л – чыстаце́л, -лу *м.*
чувствительность *жс.* – адчувальнасць, -ці *жс.*

Ш

шалфе́й – шалфе́й, -фею́ *м.*
шиповник *м.* – шыпшы́на, -ы *жс.*
штамм *м.* – шта́м, -ма *м.*

Щ

щавель *м.* – шчаўе, -я *н.*
щитовидная железа – шчытападобная залоза
щуковые *мн.* – шчупаковыя, -ых

Э

эвкалипт – эўкаліпт, -а *м.*
эфедра – эфедра, -ы *ж.*
эхинацея – эхінацыя, -цыі *ж.*
этеральные пути – этэральныя шляхі
эволюция *ж.* – эвалюцыя, -і *ж.*
экосистема *ж.* – экасістэма, -ы *ж.*
эмбрион *м.* – эмбрыён, -на *м.*
эхолакация *ж.* – рэхалакацыя, -і *ж.*

Я

ядовитые вещества – атрутныя (ядавітыя) рэчывы
яйцeroждение *ср.* – яйцараджэнне, -ня *н.*
яйцо *ср.* – яйка, -ка *н.*
ящерица *ж.* – яшчарка, -і *ж.*

СПІС КРЫНІЦ ТЭКСТАЎ

1. Ветеринарная фармакалогія : учебное пособие для студентов учреждений, обеспечивающих получение высшего образования по специальности «Ветеринарная медицина» / Н. Г. Толкач [и др.] ; под ред. А. И. Ятусевича. – Минск : ИВЦ Минфина, 2008. – 686 с.
2. Ветеринарная рецептура : учебно-методическое пособие / Н. Г. Толкач [и др.]. – Витебск : ВГАВМ, 2011. – 64 с.
3. Ветеринарная энциклопедия : в 2 т. / С. С. Абрамов [и др.] ; ред. А. И. Ятусевич. – Минск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2013. – Т. 1 : А – К. – 463 с.
4. Ветеринарная энциклопедия : в 2 т. / С. С. Абрамов [и др.] ; ред. А. И. Ятусевич. – Минск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2013. – Т. 2 : К – Я. – 597 с.

СПІС ЛІТАРАТУРЫ ДЛЯ ПЕРАКЛАДУ

1. Беларускі арфаграфічны слоўнік / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы ; рэд. А. А. Лукашанец. – 3-е выд., выпр., новае арфаграфічнае напісанне. – Мінск : Беларуская навука, 2012. – 695 с.
2. Жаўняровіч, П. П. Даведнік па літаратурнай праўцы : арфаграфічны, пунктуацыйны, лексічны, марфалагічны, сінтаксічны, тэхнічны ўзроўні / П. П. Жаўняровіч. – Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2017. – 448 с.
3. Руска-беларускі слоўнік сельскагаспадарчай тэрміналогіі / Інстытут мовазнаўства Акадэміі Навук Беларусі ; рэд.: М. В. Бірыла, Г. У. Арашонкава. – Мінск : Ураджай, 1994. – 560 с.
4. Русско-белорусский словарь : около 110000 слов / ред. К. К. Атрахович ; Академия наук Беларуси, Институт языкознания им. Я. Коласа. – 5-е изд., испр. и доп. – Минск : Бел.Эн, 1994. – Т. 1 : А – Л. – 1994. – 736 с.
5. Русско-белорусский словарь : около 110000 слов / ред. К. К. Атрахович ; Академия наук Беларуси, Институт языкознания им. Я. Коласа. – 5-е изд., испр. и доп. – Минск : Бел.Эн, 1994. – Т. 2 : Л – П. – 1994. – 784 с.
6. Русско-белорусский словарь : около 110000 слов / ред. К. К. Атрахович ; Академия наук Беларуси, Институт языкознания им. Я. Коласа. – 5-е изд., испр. и доп. – Минск : Бел.Эн, 1994. – Т. 3 : П – Я. – 1994. – 800 с.

ЗМЕСТ

Прадмова	3
I. Тэкст як адзінка сінтаксісу і звязнага маўлення	4
Асаблівасці навуковага тэксту	5
Схема аналізу тэксту	7
II. Тэксты для выпраўлення тыповых памылак у перакладзе на беларускую мову	9
Тэкст № 1. Фармакалогія	11
Тэкст № 2. Гісторыя фармакалогіі	13
Тэкст № 3. Агульная і прыватная фармакалогія	15
Тэкст № 4. Лекавае рэчыва	17
Тэкст № 5. Уздзеянне лекавых сродкаў на розныя віды жывёл	19
III. Тэксты для перакладу з рускай мовы на беларускую	22
Тэкст № 1. Крыніцы атрымання лекавых сродкаў	22
Тэкст № 2. Механізмы пранікання лекавых рэчываў у арганізм	23
Тэкст № 3. Размеркаванне лекавых рэчываў у арганізме	24
Тэкст № 4. Метабалізм (біятрансфармацыя) лекавых сродкаў у арганізме	25
Тэкст № 5. Вывядзенне (экскрыцыя) лекавых рэчываў з арганізма	27
Тэкст № 6. Цвёрдыя і мяккія лекавыя формы	28
Тэкст № 7. Малекулярныя вакцыны	29
Тэкст № 8. Новая тэхналогія канструявання жывых вакцын	30
IV. Тэксты для перакладу з беларускай мовы на рускую	31
Тэкст № 1. Вакцынныя прэпараты	31
Тэкст № 2. Атрыманне вакцынных штамаў	32
Тэкст № 3. Вітамінныя прэпараты	32
Тэкст № 4. Сродкі, якія карэктуюць прадуктыўнасць і імунны статус жывёл	33
Тэкст № 5. Супрацьмікробныя і супрацьпаразітарныя сродкі	34
Тэкст № 6. Аптэка, яе абсталяванне і забеспячэнне	35
Тэкст № 7. Правілы захоўвання лекавых сродкаў	36
Тэкст № 8. Лекавыя сродкі: тэрміны і азначэнні	37
Руска-беларускі слоўнік біялагічных і фармацэўтычных тэрмінаў	39
Спіс крыніц тэкстаў	54

Вучэбнае выданне

**Валынец Ірына Вячаславаўна,
Півавар Кацярына Сяргееўна**

**БЕЛАРУСКАЯ МОВА. ЗБОРНИК ТЭКСТАЎ ДЛЯ ПЕРАКЛАДУ
ПА СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ
«ВЕТЭРЫНАРНАЯ ФАРМАЦЫЯ»**

Вучэбна-метадычны дапаможнік

Адказы за выпуск	А. І. Картунова
Тэхнічны рэдактар	В. В. Лугавая
Камп'ютарны набор	І. В. Валынец
Камп'ютарная вёрстка	К. У. Марозава
Карэктар	Т. А. Драба

Падпісана ў друк 22.05.2020. Фармац 60x108 1/16.

Папера афсетная. Рызаграфія.

Ум. друк. л. 3,50. Вуч.-выд. л. 2,66. Тыраж 80 экз. Заказ 2040.

Выдавец і паліграфічнае выкананне УА «Віцебская ордэна
«Знак Пашаны» дзяржаўная акадэмія ветэрынарнай медыцыны»
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распраўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/362 от 13.06.2014

ЛП №: 02330/470 от 01.10.2014 г.

Вул. 1-я Даватара, 7/11, 210026, г. Віцебск.

тэл. 8 (0212) 51-75-71.

E-mail: rio_vsavm@tut.by

<http://www.vsavm.by>